

Treball de Fi de Grau

Títol

Estudi de la metàfora des d'una
perspectiva Blumenbergiana

Autoria

Inés Esteban Fernández

Professorat tutor

Albert Chillón

Grau

Comunicació Audiovisual	
Periodisme	X
Publicitat i Relacions Públiques	

Tipus de TFG

Projecte	
Recerca	X

Data

1 de juny de 2022	X
29 de juliol de 2022	

Full resum del TFG

Títol del Treball Fi de Grau:

Català:	Estudi de la metàfora des d'una perspectiva Blumenbergiana		
Castellà:	Estudio de la metáfora desde una perspectiva Blumenbergiana		
Anglès:	Metaphor study from a Blumenbergian perspective		
Autoria:	Inés Esteban Fernández		
Professorat tutor:	Albert Chillón		
Curs:	2021/22	Grau:	Comunicació Audiovisual
			Periodisme
			Publicitat i Relacions Públiques

Paraules clau (mínim 3)

Català:	Metàfora, cognició, retòrica, transposició, Blumenberg, Nietzsche, Johnson & Lakoff
Castellà:	Metáfora, cognición, retórica, transposición, Blumenberg, Nietzsche, Johnson & Lakoff
Anglès:	Metaphor, cognition, rhetorics, transposition, Blumenberg, Nietzsche, Johnson & Lakoff

Resum del Treball Fi de Grau (extensió màxima 100 paraules)

Català:	El nostre objectiu és entendre les aportacions de Blumenberg envers la metàfora com a figura no solament retòrica, sinó cognitiva. L'autor l'estableix com l'eina principal de l'ésser humà per aproximar-se a la realitat, la qual li és totalment inaccessible a través d'una intuïció directa. Blumenberg també fa un estudi de les metàfores fundacionals de l'imaginari col·lectiu d'Occident, així com de la seva evolució històrica. Estudiem les seves observacions, tot complementant-les amb Nietzsche i Johnson & Lakoff. Alhora, il·lustrem la teoria a través d'exemples periodístics, per tal de comprendre el rol que té la metàfora a la premsa.
----------------	--

Castellà:	Nuestro objetivo es entender las aportaciones de Blumenberg respecto la metáfora como figura no sólo retórica, sino cognitiva. El autor la establece como la herramienta principal del ser humano para aproximarse a la realidad, la cual le es totalmente inaccesible a través de una intuición directa. Blumenberg también realiza un estudio de las metáforas fundacionales del imaginario colectivo de Occidente, así como de su evolución histórica. Estudiamos sus observaciones, complementándolas con Nietzsche y Johnson & Lakoff. Asimismo, ilustramos la teoría a través de ejemplos periodísticos, para comprender el rol que tiene la metáfora en la prensa.
Anglès:	Our goal is to understand Blumenberg's contributions regarding metaphor as not only a rhetorical figure, but also a cognitive one. The author sets it as the main tool that human beings have to approach reality, which is totally inaccessible to them through a direct intuition. Blumenberg also conducts a study of the foundational metaphors of the Western in the accepted common consciousness, as well as their historical evolution. We study his observations, complementing them with Nietzsche and Johnson & Lakoff. Likewise, we illustrate the theory through journalistic examples, in order to understand the role of metaphor in the press.

Índex

Introducció	2
La teoria tropològica de Nietzsche	6
La metàfora absoluta	8
La metàfora com a fruit de la fantasia	10
Les metàfores fundacionals	12
La metàfora de la veritat	13
La metàfora provisional i històrica	15
La metàfora de la posició de l'home a l'Univers	16
Les metàfores pragmàtiques	17
Les metàfores econòmiques	18
Terminologització o metaforització	20
Nietzsche, de l'epistemologia a la doxa	21
El pensament analògic com a base de la metàfora	26
El paradigma i el sintagma metafòric	29
Els sobrenoms com a metàfores	30
Les anàfores i catàfores com a eina interpretativa metafòrica	31
Metàfores orientacionals com a base axiològica	35
La comprensió directa i immediata condicionada pel cos humà	37
Conclusions	41

Introducció

Aquest treball sorgeix dels requadres de “Figures Retòriques” que hi havia als llibres de Català i Castellà de Secundària; els quals repassàvem ràpidament abans de començar les vacances i després de tres mesos estudiant per què el subjecte era “xocolata” i no “a mi” a la frase “M’agrada la xocolata”. Veure el llistat d’“hipèrbole, metàfora, comparació” a la cantonada de la pàgina era una cosa que, juny rere juny, m’intrigava. Tanmateix, durant el Batxillerat i la Universitat vaig dedicar-me a altres coses, les quals no sabia definir ben bé, però sí que estic segura que eren altres.

Al 2020, però, vaig fer-me Twitter, i, gràcies a l’algoritme, vaig començar a seguir a escriptors com el Gonzalo Torné i el Lluís Magrinyà. Va ser aleshores quan vaig recuperar l’interès per les figures retòriques i vaig recordar les taules dels llibres de text. De fet, el 5 d’abril de 2020, vaig escriure: “las metáforas.....que cosas...saber la diferencia entre analogia y metáfora...todo un hito...”. Com dirien alguns, “Esta es la España que nos dejó Zapatero”. Si bé està clar que no em trobava en el meu punt àlgid d’ortografia ni puntuació, el cas és que tenia una certa inquietud envers les figures retòriques i les metàfores en concret.

Un any després vaig fer la inscripció al Treball de Fi de Grau, per la qual dono gràcies a la persona de Gestió Acadèmica que va atendre’m per telèfon en plena crisi històrica i va evitar que, efectivament, hagués d’entregar el TFG l’any 2023. Per a sorpresa de ningú, el tema del meu TFG va ser la metàfora. La intenció era fer-ne una reflexió teòrica a partir de llibres clau, així com d’estudis complementaris quan pertoqués. Creia que havia d’introduir-me al tema a partir d’autors referents, tot treballant les seves idees, interioritzant-les i fent l’esforç d’associar-les amb altres que ja tingués. Alhora, volia emprar fragments periodístics per exemplificar la teoria i observar com permea la metàfora el discurs informatiu.

A l’inici, el meu enfocament va ser retòric, és a dir, les metàfores com a element retòric. Tanmateix, gràcies a les recomanacions de llibres del meu tutor, vaig veure que la meua perspectiva era molt socràtica, en el sentit que percebia les metàfores com un mètode de floritures i persuasió. Blumenberg (2003), Nietzsche (2000) i Johnson & Lakoff (2003) no van trigar a mostrar-me un altre camí, el de les metàfores com a base de la cognició humana.

Descobrir que les metàfores no són només un mode d'expressió, sinó que el nostre pensament de per si ja és metafòric, va ser tota una fita. De fet, aquest va ser el primer objectiu del treball: entendre si pensem a través de metàfores, i, en cas afirmatiu, conèixer la manera en què ho fem. La lectura de *Metaphors we live by*, de Johnson & Lakoff (2003), va ser la més il·lustrativa en aquest aspecte. Va ser un bon punt de partida per l'accessibilitat de l'obra —comparada amb altres textos que tenen un caràcter molt més filosòfic— i també per la seva bona tasca a l'hora de fer comprendre al lector que tots els conceptes —l'amor, el temps, els debats— els entén a través d'altres conceptes —els camins, els diners i la guerra, corresponentment.

Tanmateix, a mesura que llegia Johnson & Lakoff (2003), pensava: “Per què hem de pensar a través de transposicions? Per què hem de relacionar conceptes per pensar-los?” Aquesta era una qüestió que em molestava fins a cert punt. En el que podria anomenar-se “diari tefegjà”, vaig procurar expressar-ho així: “lo unico q pienso todos los dias es: cuando dejaran las frases de hackear nuestros cerebros? No quiero pensar en sUbOrDiNaCioN cAuSaLiDad oPoSiCion cOmPaRaCioN simplemente quiero pensar en impulsos en saltos de una cosa a otra no quiero compararlas ni oponerlas ni subordinarlas”.

Més enllà de la pèssima qualitat de redacció (“Esta es la España que nos dejó Zapatero”), la idea que volia plasmar era que subordinem els conceptes, els comparem i els oposem constantment perquè part del nostre pensament és verbal, és a dir, es basa a oracions. Alhora, darrere de les oracions subordinades, causals, d'oposició o de comparació hi ha una relació entre dos conceptes - ex., “Aquell és més alt que aquest”. Llegir sobre la Teoria del Marc Relacional (TMR) va ajudar-me a comprendre que la base del nostre pensament és l'analogia. Constantment, imaginem punts en comú entre conceptes per tal de raonar sobre els mateixos. D'aquí sorgeix també la metàfora. Així, el segon objectiu d'aquest TFG va ser entendre com neix la metàfora a partir de l'analogia. Paral·lelament, volia saber per què la metàfora té un paper tan omnipresent en el nostre pensament. Si bé hi ha altres elements que neixen de l'analogia (ex., la comparació), què fa que la metàfora vertebrï la nostra cognició i siguem gairebé incapaços de pensar en conceptes que no sorgeixin d'una transposició?

Blumenberg (2003), amb les seves reflexions sobre com d'inaccessible és la realitat a través d'una intuïció directa, va ser-me de gran utilitat a l'hora de comprendre per què la

metàfora té un caràcter tan estructural en el nostre pensament. El cert és que aquest autor va marcar-me molt quan el vaig conèixer: la seva vida personal era curiosa i la seva proposta teòrica molt lúcida. Consegüentment, va vertebrar aquest treball, tal com pot veure's a l'índex, el qual segueix una estructura clarament blumenbergiana.

L'alemany estableix que la metàfora no és terminològica i, per tant, és canviant. S'allunya de la idea cartesiana on els conceptes són finals i únics; per a ell, tenen història i estan subjectes al context del moment.

En aquesta línia, el més interessant de la seva obra és l'estudi de les metàfores fundacionals. En el llibre *Paradigmas de una metaforología*, tracta algunes metàfores que s'han sedimentat a l'imaginari col·lectiu. A través d'elles entenem de forma comuna aspectes tan importants com la veritat. La veritat, igual que la resta de metàfores fundacionals, ha sofert canvis en la seva metaforització: abans Déu ens il·luminava amb la veritat, ara som nosaltres els qui la il·luminem.

D'aquí va néixer el tercer objectiu d'aquest TFG: veure quines eren les metàfores fundacionals fonamentals de la societat Occidental, així com saber de quina manera havien evolucionat al llarg del temps. Arribats a aquest punt, tenia sentit emprar exemples periodístics per il·lustrar les metàfores fundacionals que persisteixen avui dia, com també les metàfores creades pel periodisme i provades d'establir com a hegemòniques per la premsa mateixa. Val a dir que a vegades amb un titular era suficient per exemplificar el que es volia, i, d'altres, calia un fragment més extens d'una notícia —ex., quan es tracten les anàfores catafòriques és molt difícil trobar-les en un titular. L'obra d'Elvira Teruel (1997) va orientar-me molt a l'hora de buscar mostres d'allò que volia ensenyar.

La metàfora fundacional més estimulant que observa Blumenberg (2003) és la de la veritat, en tant que permet analitzar millor el discurs científic i el periodístic. Nietzsche (2000) també fa consideracions importants envers la veritat, enfocant-se sobretot en la diferència entre l'objectivitat i la subjectivitat. Amb la seva teoria tropològica, Nietzsche no concep que puguem copsar mai la realitat objectiva. És per això que es mostra reticent davant l'idealisme científic, igual que Blumenberg. Hi ha una part d'aquest TFG destinada a entendre la distinció que fan els autors entre la realitat objectiva i la subjectiva, així com la seva lectura de la

ciència i de la capacitat —o incapacitat— de l'ésser humà d'aproximar-se a allò que l'envolta. Podem establir que aquest és el quart objectiu del treball.

Si bé aquest document té quatre objectius formals, hi ha un de cinquè que és personal, però no per això menys important. La meva pretensió és tenir un escrit al qual pugui retornar d'aquí a un any i que em resulti instructiu. Sempre he tingut la sensació que reflexionar sobre les metàfores és una inversió de futur, ja que, no sé exactament quan, però intueixo que em serà útil. La producció de discursos i narratives requereix conèixer quines metàfores volen introduir-se i quines es comparteixen amb l'audiència. És per això que he procurat que aquest treball sigui fidel a la manera en la qual penso. Si al llegir el que diu Nietzsche em ve Mariano Rajoy al cap, és crític que el posi, perquè és la connexió que s'ha establert i, per tant, la que entendre quan retorni a aquest document.

La teoria tropològica de Nietzsche

Nietzsche (2000) fa un plantejament radical en tant que considera que el pensament és metafòric de principi a fi. Al veure un objecte, per exemple, rebem un impuls nerviós que ens genera una sensació i que convertim en una imatge, a la qual associem un so (representació externa). El vincle entre el so i la imatge dona lloc a una representació interna de l'objecte, de la qual se'n deriven l'arrel, la paraula, i, finalment, el concepte. La proposta de l'alemany és molt transgressora, encara més que la d'autors anteriors com Gustav Gerber. En primer lloc, Nietzsche situa la metàfora en la percepció mateixa, no en el so-paraula com fa Gerber: percebre ja és metaforitzar.

D'aquesta manera, les nostres percepcions sensibles parteixen de tropos i no pas de raonaments lògics o conceptuals. La manera de funcionar del nostre cos és inherentment metafòrica, per com rep, processa i raona els estímuls de la realitat que l'envolta. A més, els nostres mecanismes cognitius es basen en salts —els nostres pensaments no són lineals, sinó que passen d'una cosa a l'altra. Donat que la metàfora es basa a un salt d'un domini a l'altra, podem dir que ens és instintiva. D'alguna manera, estem destinats a pensar metafòricament (Nietzsche, 2000).

Si el nostre pensament és tropològic, també ho és el nostre llenguatge. Les paraules són metafòriques en si, i, a més, són fruit de dues imatges —l'impuls nerviós convertit en imatge i el so-imatge—, és a dir, de dues metàfores. Tant el seu procés de formació com el seu resultat, doncs, és metafòric. Això ens indica fins a quin punt no copsem l'essència de les coses en si mateixes, sinó a través de translacions. Tal com diu Nietzsche (2000), “l'home coneix el món només en la mesura en què ell es coneix” (p. 24). És per això que Nietzsche situa la retòrica —la qual engloba la metàfora— com un art, idea que hereta de Gerber (Flórez, 2004). L'home i el seu mecanisme cognitiu són subjectes creadors de metàfores i de maneres de pensar la realitat, és a dir, són artistes del llenguatge.

Consegüentment, les paraules que conformen el nostre llenguatge provenen del subjecte humà, tot tenint una estructura tropològica. Dir “arbre” comporta associar una imatge i un so a un concepte, cosa que és un salt metafòric entre dominis (arbre-so i arbre-imatge). Una paraula, al cap i a la fi, és “la reproducció de sons articulats [i imatges] d'un estímuls nerviós” (Nietzsche, 1873: 5). A més, tal com apunta Nietzsche (1873):

“El llenguatge ens continua mantenint en la il·lusió i en la creença que cada cosa existeix per si mateixa independentment de la resta, perquè les paraules ens ofereixen la possibilitat de designar-les i aïllar-les de la totalitat de l’ens.” (p. 64)

Les paraules ens ajuden a individualitzar la realitat tot denominant-la, cosa que ens permet ontologitzar-la, classificar-la i relacionar-la. És això mateix el que ens allunya de la realitat, en tant que aquesta última ontologitzada i classificada en diverses categories només existeix a la nostra ment. La realitat objectiva és tan sols “una X per a nosaltres inaccessible i indefinible” (Nietzsche, 1873: 6) que mai coneixerem. Com no pot copsar la realitat tal com és, l’humà tan sols pot recórrer als tropos; transposicions de significat on unes paraules són utilitzades en comptes d’altres. Nietzsche diferencia entre els tropos - metàfora, metonímia i sinècdoke - i les figures - pleonasmes, el·lipsi i enàl·lage. Aquests últims no impliquen una transferència de significat d’un domini a un altre. De manera sintètica, podem definir cada element lingüístic esmentat anteriorment:

- Metonímia: substitució d’un nom per l’altre o de la causa pel tot.
Ex., “Fali: “Con otro vestuario el Cádiz estaría descendido”” (Diario de Cádiz, 2022) (“Vestuario” per “jugadors”).
- Sinècdoke: subtipus de metonímia. Substitució de la part pel tot.
Ex., “EE.UU. amplió la OTAN para evitar un nuevo orden mundial” (Robinson, 2022) (“EE.UU.” pel “govern dels EE.UU.”).
- Pleonasma: redundància innecessària per embellir el text o emfatitzar-ne algun aspecte.
Ex., “El consenso sobre el catalán en la escuela sucumbe a la pugna independentista” (García, 2022) (dir “El consenso sobre el catalán en la escuela sucumbe al independentismo” ja és comprensible. Afegir “pugna” comporta reiterar l’enfrontament amb el qual es metaforitza aquesta qüestió d’actualitat).
- El·lipsi: omissió d’un element gramatical d’una frase o oració que, malgrat que no hi és, se sobreentén pel context.
Ex., “Swiatek, imparable: iguala una racha de Serena Williams” (Albarrán, 2022) (s’omet el verb “estar” (“Swiatek està imparable [...]”)).
- Enàl·lage: Ús de paraules amb una funció sintàctica que no és la pròpia.

Ex., “España crece más lento que la Unión Europea y es líder en paro, déficit, inflación y deuda” (Sanhermelando, 2022) (l’adjectiu “lento” acompanya el verb, cosa que hauria de fer l’adverbi “lentamente”).

Veiem com la metàfora, la metonímia i la sinècdoque comporten una “substitució” i les tres figures retòriques —pleonasme, el·lipsi i enà·lage— no. La substitució implica que “tot concepte es forma igualant allò que no és igual” (Nietzsche, 1873: 6). Com exclama l’autor (1873), “Quina arbitrariedad en les delimitacions! (p.5). Per exemple, entendre una cimera política a través del teatre —tot parlant de “personatges”, “actors”, “espais”, “escenaris”, “accions” i “representacions” (Cuvardic, 2005)— comporta crear similituds entre la política i el teatre, les quals, a primera vista, no són tan prominents com sembla.

I, com torna a exclamar Nietzsche (1873), “Quina parcialitat en les preferències, unes vegades d’una propietat d’una cosa, altres vegades una altra!” (p.5). De fet, les cimeres a vegades s’interpreten en termes de guerra —enemic, atac, maniobra, ofensiva—, altres com un tractat comercial —cap, negociació, acord, contraoferta—, i d’altres com un joc esportiu —partit, equips, joc (Cuvardic, 2005). En funció de la narrativa periodística que vulgui crear-se, es donarà un marc a la cimera o un altre, ressaltant-se algunes qualitats —d’enfrontament en el cas de la metàfora de guerra— o unes altres —de competició en el cas del joc esportiu.

Destaquin el que destaquin, les metàfores es basen en l’oblit, en tant que oblidem les notes distintives entre els dominis que relacionem (Nietzsche, 1873). Alhora, oblidem les metàfores com a tals; ja que els conceptes, malgrat ser originàriament metafòrics, adopten la qualitat de conceptes, de paraules, i, sobretot, de veritats. “Després d’un prolongat ús, [les metàfores] a un poble li semblen fixes, canòniques, obligatòries; les veritats són il·lusions de les quals s’ha oblidat que ho són” (Nietzsche, 1873: 6).

La metàfora absoluta

Tot i que no en siguem conscients, les metàfores estructuren el nostre pensament i la nostra cultura. Donada la seva importància, és important entendre’n la naturalesa i raó de ser. Per a Blumenberg (2000), la metàfora és absoluta, fantàstica, fundacional, pragmàtica i provisional. En les següents pàgines, desgranarem cadascun d’aquests cinc adjectius.

El primer aspecte a detallar és que la metàfora és absoluta: no és reduïble a un concepte, i, per tant, tampoc a un nom. La terminologia permet “captar la presència i precisió

d'allò donat en conceptes definits" (p. 33), és a dir, permet anomenar la realitat que ens envolta i convertir-la en objecte. Es produeix, doncs, la il·lusió que amb un substantiu al·ludim a la naturalesa completa d'allò a què ens referim. Deixant de banda la comicitat del moment, quan Mariano Rajoy (2015) afirma "Un vaso es un vaso y un plato es un plato", il·lustra aquest fet. De forma implícita, creu que allò que assenyala és exactament el que anomena, ja que recull la realitat en un sol mot i concepte: un plat és un plat, i no hi ha més.

En canvi, Blumenberg (2000) creu que hi ha aspectes de la realitat que no són reduïbles a un nom. Per copsar-los, cal pensar-los a través d'altres conceptes; en definitiva, fer ús de la metàfora. A Occident, per exemple, el temps es pensa en termes de diners (Johnson & Lakoff, 2003). El temps és un concepte abstracte, allunyat de la cognició humana. Mai ens hi podem aproximar a través d'una intuïció directa, de manera que haurà de ser indirecta. Expressions com "Has *perdut* el temps", "T'*estalviaràs* molt de temps", "Has *invertit* molt de temps", "No *gestionas* bé el teu temps", reflecteixen un esquema mental basat en la metàfora "el temps és diners" (en anglès, "Time is money" (Johnson & Lakoff, 2003: 7). Els diners ens aporten un marc visual i narratiu del temps que amplia la forma en què podem verbalitzar-lo i pensar-lo. En cas contrari, l'única percepció que en tenim és que passa i que el podem dividir en passat, present i futur. Poder-lo "perdre" o "estalviar" no són qualitats inherents del temps, sinó que les hi trasllem a través de la metàfora dels diners.

Un altre exemple d'això són els debats. Tal com assenyalen Johnson & Lakoff (2003), ens hi referim amb expressions bèl·liques com "Amb aquest argument t'he *fulminat*", "Estàs a la *defensiva* tota l'estona", "*Dispara*, que et *guanyo* segur!" o "La teva *estratègia* és *atacar* els *punts dèbils* dels nostres arguments". No només ens hi referim amb aquest llenguatge, sinó que els pensem a través de l'enfrontament i la guerra; podem guanyar-los i perdre'ls. Les cròniques dels debats electorals manifesten la metàfora "Una discussió és guerra" —en anglès "Argument is war" (Johnson & Lakoff, 2003: 4)—, en tant que parlen "d'adversaris polítics", de candidats que s'ataquen els uns als altres —"[...] Rivera se ha dedicado a *atacar* tanto a Sánchez y a Iglesias" (Carpio, 2019)—, que contraataquen —"[...] Casado escenificó escenificó lanzándose al *contraataque* frente a Rivera" (Aduriz, 2019)— i que defensen posicions —"Sánchez [...] ha *defendido* que el feminismo no tiene como enemigos a los hombres" (Carpio, 2019). Reformular aquestes frases amb una altra mena de verbs és complex, ja que imaginar una alternativa lingüística comporta imaginar un marc alternatiu al de la guerra. Això demostra fins a quin punt funcionem a través de determinades metàfores.

Segurament, pensar un debat com “una dansa, on els participants són ballarins i l’objectiu és actuar de forma equilibrada i estèticament agradable” (Johnson & Lakoff, 2003: 5), implica que el deixem de concebre com un debat. Així, la definició mental que tenim de debat és necessàriament metafòrica, en tant que “el nostre sistema conceptual [...] és fonamentalment metafòric” (Johnson & Lakoff, 2003: 3).

La metàfora com fruit de la fantasia

Blumenberg (2003) assenyala que “l’àmbit de la *fantasia*...[és] un substrat per transformacions en l’esfera conceptual”, les quals poden produir-se “fins que s’esgoti el dipòsit d’imatges” (p.36). Hi ha quatre aspectes a destacar d’aquesta afirmació. La primera és que el filòsof situa la fantasia com a origen de la metàfora. La fantasia és ficció, no similitud. “La nostra metàfora absoluta es troba aquí com un transport de reflexió, sobre un objecte de la intuïció, a un altre concepte totalment diferent [...]” (Blumenberg, 2003: 35). Dos conceptes no han d’assemblar-se necessàriament per unir-se en una metàfora, sinó que l’humà, amb la seva imaginació, troba la similitud i la manera de combinar-los.

En segon lloc, l’autor parla de transformació, és a dir, al metaforitzar-lo, el concepte deixa de ser el que era. Entendre un concepte a través d’un altre no manté l’original, sinó que sorgeix un concepte nou que nega l’anterior. El temps com a idea aïllada no és el mateix que el temps ontologitzat, convertit en un recurs que podem donar o perdre, entre d’altres.

Seguidament, Blumenberg dona una base visual a la transformació a l’emprar el terme “imatge”. Per poder entendre un concepte, l’hem de poder veure? Hi ha múltiples teories sobre si “veure és entendre” (Danesi, 1990: 222), cosa que implica que “la cognició està formada per conjunts icònics, o imatges, que en última instància poden traçar-se fins [...] el sistema de percepció visual” (Danesi, 1990: 226). Si bé la literatura existent demostra que el cervell “processa alguns símbols com a imatges i altres com a no-imatges (proposicions)” (Danesi, 1990: 226), val a dir que les imatges mentals de la realitat són claus en la cognició humana (Danesi, 1990). De fet, moltes expressions lingüístiques sobre la comprensió de la realitat així ho reflecteixen: “No veig que vols dir”, “Aquest és el meu *punt de vista*”, “No tenim la mateixa *perspectiva*”, “Depèn de com t’ho *miris*” (Danesi, 1990). La vista ens permet tenir una proximitat perceptiva que no podem obtenir de cap altre sentit, tot diferenciant detalls i reconeixent característiques (Danesi, 1990).

Segons Blumenberg (2000), existeixen “imatges directrius en les quals [les metàfores] s’indueixen i es llegeixen” (p.105), és a dir, neixen d’una imatge i també la representen per tal que el receptor pugui copsar-la. Tant Blumenberg (2003), com Johnson & Lakoff (2003), com Nietzsche (2000) no consideren que les metàfores siguin manifestacions lingüístiques, sinó que són part del pensament humà, en tant que aquest és metafòric. Segons Blumenberg (2003), “les metàfores [...] no tenen necessitat de manifestar-se a l’esfera de l’expressió lingüística” (p.44), ja que la seva naturalesa no està en el llenguatge sinó que són unitats de sentit que tenen una imatge com a guia.

Les metàfores ens ajuden a entendre la realitat, i, sovint, ofereixen una base visual als conceptes més abstractes. Com diu Nietzsche (2000), “només la metàfora, com a mitjà de transposició, ens permet aprehendre la vida pel cos en imatges” (p. 37). Amb l’ontologització, la veritat, l’amor o la vida són convertits en objectes que “descobrim”, “cuidem” o “tenim”, respectivament. La metàfora ontològica és una de les més omnipresents al nostre llenguatge, tot permetent la visualització d’un concepte, atès que li proveeix una realitat física. Aquest fenomen és freqüent al periodisme, on idees com “la recuperació mundial” adopten qualitats de coses que poden ser frenades —ex., “[...] esto amenaza con *frenar* la recuperación mundial tras la pandemia” (Infobae, 2022)—, les “activitats fabrils” es poden contraure —ex., “La actividad fabril se *contrajo* a un ritmo más pronunciado en abril” (Infobae, 2022)—, i la pau pot ser mantinguda —ex., “Cuando el Consejo de Seguridad de la ONU fue creado con el fin de *mantener* la paz y la seguridad internacional [...]” (Ciancio, 2022). Cap d’aquests conceptes podria tenir uns predicats similars si abans no fossin ontologitzats en un procés inconscient tant del receptor com de l’emissor.

En realitat, les metàfores requereixen una sèrie de premisses acceptades per l’emissor i el receptor, especialment a escala visual (Danesi, 1990). Quan els mitjans parlen de “trencar el sostre de vidre” —ex., “La indústria no aconsegueix *trencar el sostre de vidre*” (Grau del Cerro, 2021)—, tots podem respondre una sèrie de preguntes: Com està el sostre abans de ser trencat? El sostre és alt o baix? És transparent, pot veure’s? El trencament és un cop sec i net? O és violent i amb sang? Probablement, la resposta sigui que el sostre està sencer abans de partir-se, que és alt, invisible i que es trenca amb un cop sec. Aquestes premisses són assumides inconscientment i formen part de l’imaginari col·lectiu, el qual és la base d’una cultura (Danesi, 1990).

No és sorprenent, doncs, que l'habilitat d'imaginar imatges hagi sigut crucial en l'evolució humana, en tant que fa 20.000 anys els cromanyons van representar la realitat amb pintures rupestres; escapant d'ella, alhora, amb motius màgics i religiosos també dibuixats. Al llarg de la història, i sobretot en les primeres llengües, els pictogrames han tingut una gran importància lingüística. Entenem, doncs, que “l'habilitat del cervell per manufacturar imatges va ser originàriament més important que la seva habilitat de produir llenguatge” (Fincher, 1976: 95, tal com se cita a Danesi, 1990: 229). Codificar la realitat amb imatges i emmagatzemar-les és intrínsec a l'ésser humà i clau per a la conformació d'una cultura. Es tracta d'un exercici d'imaginació, la qual té la metàfora com a principal força creativa (Danesi, 1990). Vico divideix la imaginació en fantasia (com Blumenberg), enginy i memòria.

La memòria és la responsable de l'últim sintagma a ressaltar de l'afirmació de Blumenberg (2003) —“l'àmbit de la *fantasia*...[és] un substrat per *transformacions* en l'esfera conceptual”, les quals poden produir-se “fins que s'esgoti el *dipòsit d'imatges*” (p.36). Parlar de “dipòsit d'imatges” —o de “massa d'imatges sorgides de la capacitat originària de la fantasia humana” com fa Nietzsche (1873) (p. 8)— pot llegir-se com que les metàfores poden ser múltiples i omplir un dipòsit; o bé que són acumulables i que tenim un *rerefons* mental de metàfores, les quals podem anomenar “fundacionals” (Blumenberg, 2003: 124). Les metàfores fundacionals estan a la nostra memòria col·lectiva i individual.

Les metàfores fundacionals

L'alemany identifica diverses metàfores fundacionals al llarg de la seva obra: la llum com a veritat, la nuesa com a veritat, el model geocèntric com a indicador de la rellevància de l'home, l'Univers inacabat... Totes elles formen part de l'imaginari col·lectiu Occidental, com també del seu logos. La nostra manera d'entendre el món és metafòrica, donat que el coneixement humà està format per la conceptualitat, la logicitat i la fantasia, la qual condueix a la metàfora. Com ja hem dit, la fantasia ens porta a connectar idees que aparentment no ho estan, tot sobreposant-les. Alhora, ens permet donar una forma visual a conceptes que per si sols no ho són: el temps, el qual sense la metàfora no veiem, el podem ontologitzar i convertir en un objecte a perdre, estalviar o invertir. L'entenem més i millor, i el *raonem* sota paràmetres econòmics. Consegüentment, la metàfora “El temps és diners” forma part del logos, almenys de l'Occidental. El mateix passa amb el debat. Si bé podem imaginar dues

persones debatent, difícilment podem imaginar les dinàmiques d'un debat, és a dir, la mena d'intercanvis que s'hi produeixen (atac, contraatac...), sense recórrer a les metàfores.

Com diu Blumenberg (2003), tenim “cristalitzacions sistemàtiques” (p. 44) d'imatges que fan representable, de forma vicària, allò que com a objectivitat és inabastable. Estem, doncs, condicionats per un “assortiment i selecció d'imatges [...]” (p. 105). La paraula *selecció* és molt rellevant, atès que no només funcionem a través d'unes metàfores concretes, sinó que aquestes mateixes destaquen aspectes determinats de la realitat, en tant que és impossible cobrir-los tots. Tal com apunten Johnson & Lakoff (2003), “la pròpia sistematicitat” que ens porta “a entendre un concepte en termes d'un altre [...] necessàriament amagarà altres aspectes del concepte” (p.10). Si el debat és una guerra, no és un intercanvi altruista: dir “T'he *fulminat* amb els meus arguments” implica no dir “T'he *nodrit* amb els meus arguments”. Destacar l'enfrontament suposa no fer emergir les qualitats d'intercanvi, fluïdesa i aprenentatge que pot tenir un debat.

Si el temps és un recurs econòmic, no és una entitat abstracta: dir “He *invertit* molt de temps en tu” implica no dir “He *compartit* molt de temps amb tu”, cosa que donaria a entendre que el temps no es pot posseir i ningú pot fer una inversió personal de temps en algú altre. L'únic que pot fer-se és compartir el mateix segment de temps del qual tots disposem.

Si la veritat és una llum, no és una fita al final del camí: dir “La veritat t'*il·luminarà*” implica no dir “*Descobriràs* la veritat”. A l'Edat mitjana, la veritat de Déu il·luminava els humans, els arribava. Si hi havia alguna cosa de la naturalesa que no entenien, era perquè Déu així ho volia. A l'Edat Moderna, en canvi, en comptes de presentar-se, la veritat està amagada, i cal seguir un camí per trobar-la. La invasivitat que pot suposar desxifrar el funcionament de la natura està justificada pel fet de trobar la veritat (Blumenberg, 2003).

La metàfora de la veritat

Nietzsche (1873) troba irònic —o, en les seves paraules, inconcebible— que “hagi pogut sorgir entre els homes un impuls sincer i pur cap a la veritat” (p. 4). Per a ell, la visió de l'home és tan evidentment antropomòrfica que li és incomprendible que l'humà pugui pensar que pot arribar a la veritat objectiva. Tanmateix, sí que ho ha cregut, i ho ha verbalitzat de formes diferents al llarg de la Història.

La metàfora de la veritat varia des de l'Edat Mitjana fins l'Edat Moderna, i, amb ella, la manera de pensar-la. Es passa de la veritat que ens *il·lumina amb la seva llum* a la veritat

que nosaltres *traiem a la llum*. Així, la veritat deixa de ser un do per transformar-se en una adquisició: per a trobar-la, hem de treballar. La naturalesa es converteix en una entitat interrogable, a la qual pot obligar-se a contestar les preguntes humanes i a revelar el seu funcionament. Aquesta premissa evoluciona fins a convertir-se en la base de ciència moderna, la qual dona un paper central a la labor de l'home com a productor de tesis (Blumenberg, 2003). Tal com apunta Blumenberg (2003), “la veritat produïda és la veritat legítimament pròpia” (p. 70), és a dir, la veritat descoberta per l'ésser humà li dona una noció de propietat al mateix. Al cap i a la fi, “ciència i poder venen a ser en realitat el mateix” (p. 57).

Aquestes metàfores les veiem reflectides a la premsa escrita, on es parla de “descobriments” —ex., “El extraordinario *descubrimiento* que podría revolucionar la física y nuestra comprensión del universo” (Ghosh, 2022)—, de “revelacions” —ex., “La inteligencia artificial *revela* la forma de los ladrillos básicos de la vida y abre una nueva era en la ciencia” (Ansende, 2021)—, de “revolucions” —ex., “El medicamento *revolucionario* que puede salvar de un trasplante de pulmón” (Pérez, 2021)—, de “salts” —ex., “...podría utilizar esta ingente cantidad de datos para dar otro gran *salto*: predecir la función de una proteína a partir de su receta de ADN” (Europa Press, 2022)— i d’“avenços” —ex., “Estos son los *avances* científicos más importantes de 2021 según la revista ‘Science’” (National Geographic, 2021). A part d’en la descoberta, es posa el focus sobre els investigadors i el mètode emprat —ex., “*Investigadores* del Vall d’Hebron descubren que un fármaco frena la metástasis en cáncer de mama” (Gaceta Médica, 2022)— i se’ls situa com a portadors de la veritat —ex., “Un equipo del Centro de Regulación Genómica (CRG), en Barcelona, *ha iluminado* ahora este segundo secreto de la vida— después d’un camí d’obstacles —ex., “La ciencia no para. *Busca, fracasa, persevera, encuentra, revisa, mejora, perfecciona. Y vuelta a empezar*. Estos son algunos de los avances médicos que vienen” (Mouzo, 2022).

Tant Nietzsche (1873) com Blumenberg¹ (2000) es mostren reticents davant la ciència, i no compren el discurs de la mateixa com a clau del present i futur. És interessant que dues persones dedicades a la mateixa branca d’estudi tinguin una visió tan similar respecte a la ciència.

¹ En un moment donat, Blumenberg (2003) fa referència a la ciència com una “cruda violencia mecánica” (p.57).

Nietzsche (1873) dona el motiu d'aquesta coincidència:

“Sense dubte, tot home que estigui familiaritzat amb tals consideracions [la transposició de significats a la metàfora] ha sentit una profunda desconfiança cap a qualsevol idealisme d'aquesta espècie cada vegada que [...] ha tret aquesta conclusió: aquí, quant aconseguim en les altures del món telescòpic i en els abismes del món microscòpic, tot és tan segur, tan elaborat, tan infinit, tan regular, tan exempt de llacunes; la ciència cavarà eternament amb èxit en aquests pous, i tot el que trobi haurà de concordar i no es contradirà.” (p. 8).

Des de la perspectiva metaforològica, la ciència es basa en una veritat antropomòrfica, per molt objectiva que aspiri a ser. De fet, Nietzsche (1873) qüestiona que hi hagi una realitat objectiva, ja que si tots percebéssim la realitat de forma diferent —ex., algú veu l'estímul com a vermell, l'altre com a blau i l'altre com un so— no pensaríem que a la natura hi ha regularitats. La realitat, doncs, seria “una construcció altament subjectiva” (Nietzsche, 1873: 9). L'alemany torna a anar un pas més enllà i estableix que les regularitats que concebem, en veritat, no existeixen, perquè coincideixen “amb aquelles propietats que nosaltres aportem a les coses” (Nietzsche, 1873: 9). Si tots els astres tenen una òrbita el·líptica, és perquè l'el·lipse és una propietat que nosaltres aportem.

La metàfora provisional i històrica

Al seu llibre, *Paradigmas para una metaforología*, Blumenberg (2003) du a terme una sèrie de “talls longitudinals històrics” (p. 69) i un seguiment de les “representacions històriques” (p. 79) de diverses metàfores, entre elles la de la veritat. Per a l'autor, les metàfores absolutes “poden ser substituïdes o reemplaçades per altres [...]. D'aquí que tinguin història” (p. 37). Que les metàfores siguin provisionals subverteix la idea cartesiana d'una terminologia definitiva, en la qual el nostre coneixement sobre els objectes és final —una taula sempre serà una taula i així l'anomenarem— i, per tant, no cal revisar-ne la Història, perquè no haurà canviat.

L'alemany, però, considera que la Història sí que és rellevant, en tant que ens permet seguir els canvis que han patit les metàfores fundacionals al llarg dels segles, i de quina manera les societats Occidentals han variat el seu Mode de relacionar-se amb realitat, així

com d'entendre-la. En el cas de la veritat, canvia la metàfora, i, a través d'ella, el concepte. Quan Déu ens il·lumina amb la veritat, no la concebem com alguna cosa “cercable”, tal com sí que passa a l'Edat Moderna. Blumenberg (2003) advoca que aquest camí, de la metàfora al concepte, és el general:

“[...] el canvi històric d'una metàfora posa en primer pla la metacinètica dels horitzons històrics de sentit i de les formes de mirar a l'interior de les quals experimenten els conceptes les seves modificacions” (p. 37).

Tanmateix, troba un cas en què és a la inversa: la cosmologia copernicana dona pas a la metàfora de “l'home a la perifèria de l'Univers”.

La metàfora de la posició de l'home a l'Univers

Amb la reforma copernicana, la Terra deixa d'estar al centre de l'Univers i passa a ser un planeta que gira entorn del Sol. Segons Blumenberg (2000), el plantejament heliocèntric va prendre's com a “model orientatiu” per contestar “la pregunta del lloc de l'home al món” (p. 147), la qual només pot tenir una resposta metafòrica, ja que no hi ha una teoria que pugui calcular quina és la importància de l'ésser humà, ni tampoc un concepte que pugui posar-li nom. En canvi, sí que és viable entendre la rellevància humana a través de la posició que té al cosmos.

L'aportació de Copèrnic va ser revolucionària com a teoria cosmològica, però més com a metàfora (Blumenberg, 2003; Durán, 2010). A *Nous diàlegs dels morts*, de l'escriptor francès Bernard Le Bovier de Fontenelle, el personatge de la Marquesa expressa: “Francament... Això és una calúnnia que vos heu inventat contra el gènere humà. No s'hauria d'haver acceptat mai el sistema de Copèrnic si és tan humil·liant” (Blumenberg, 2003: 163). En la mateixa línia, Freud va qualificar la reforma com una de les tres grans humiliacions patides per l'ésser humà, juntament amb el Darwinisme i la descoberta de l'inconscient, la qual “demostra al jo que ni tan sols és senyor a casa seva” (Freud, 1984). Així, la proposta de Copèrnic va ser llegida com un destronament del protagonisme de l'home al cosmos, el qual, fins ara, s'havia autoconcebut com una espècie amb el lloc més privilegiat a l'Univers.

Els grecs, segons Blumenberg (2003), van saber “utilitzar el cosmos geocèntric com a metàfora per la seva teleologia antropocèntrica” (p. 151): els animals, les estacions, el temps i

les plantes funcionaven per a l'home (Sedley, 1991). Si bé Blumenberg (2000) no profunditza en com el geocentrisme de Ptolomeu va condicionar el cristianisme, el cert és que va tenir-hi una gran afectació. És per això que quan Copèrnic va fer pública la seva tesi, l'Església va reaccionar-hi en contra, en tant que alguns dels fonaments cristians deixaven de tenir sentit fora d'un paradigma geocèntric. Si la Terra no era al centre de l'Univers i era un planeta més, la resta de planetes —clarament habitats perquè la bonança de Déu així ho requereix— coneixien Déu? Com podien els habitants d'aquests planetes ser descendents d'Adam i Eva, així com haver heretat el pecat original? Què passava amb la Terra com a punt intermedi i únic entre els dimonis i els àngels? (Singham, 2007)

Si bé a l'inici ni els protestants ni els catòlics van acceptar les aportacions de Copèrnic, amb el temps van veure's obligats a fer-ho, en tant que era difícil sostenir científicament el model geocèntric (Pogge, 2005). És interessant la reinterpretació que va fer-se des del cristianisme de la reforma copernicana. Nicolàs de Cusa, filòsof i cardenal, va ser un dels primers a recolzar el model heliocèntric, tot al·legant que si bé la Terra era un astre més, era justament la presència de l'home el que la feia única com a planeta. Es produïa “una substitució de la posició central per una funció central” (Blumenberg, 2003: 154). Alhora, Galileo, en un acte de persuasió, va afirmar que la Terra no era una deixalla de l'espai, sinó una “estrella lluminosa entre les estrelles”, elevant-la a qualitat d'estrella i pertanyent a un cel creat per Déu (Spierling, 1992).

Es fa palès, doncs, la naturalesa selectiva de la metàfora. Si abans de Copèrnic la Terra era important perquè es trobava al centre de l'Univers, després d'ell era important perquè albergava l'existència de l'home. Paral·lelament, l'home era rellevant no tant perquè habitava al centre del cosmos sinó perquè habitava l'únic planeta on fins aleshores s'havia demostrat que hi havia vida, encara que dit planeta no fos cèntric. Així, se seleccionaren conceptes que no fossin la centralitat de la Terra per tal de donar una realitat sensible a la importància de l'home i la Terra al cosmos. Es va passar de la metàfora “home important-centre de l'Univers” a “home important-únic habitant de l'Univers”, entre d'altres.

Les metàfores pragmàtiques

L'evolució de les metàfores sobre el paper de l'home a l'espai manifesten la selectivitat de les metàfores, i, consegüentment, del seu pragmatisme. Les metàfores són pragmàtiques en tant que “orienten una conducta” (Rivera, 2010: 158). La metàfora del món com a inacabat, per

exemple, funciona com a justificació de la praxi científica: si pensem el món com acabat, no tenim res a fer-hi. En cas contrari, “el nostre destí és [...] col·laborar amb el seu acabament” (Blumenberg, 2003: 99). Si penséssim que tot el que hi ha el món és el que pot haver-hi i que tota creació està finalitzada, no destinaríem temps i recursos en iniciar-ne de noves. De fet, part de la idiosincrasia occidental es basa a concebre la creació com a progrés, així com a qualificar el progrés com a positiu.

Les metàfores, doncs, determinen “actituds, expectatives, accions i omissions, aspiracions i il·lusions, interessos i indiferències d’una època” (Blumenberg, 2003: 21). Conseqüentment, tenen una doble funció: representar i orientar (Durán, 2010). Representen allò que és inconcebible i, alhora, orienten l’ésser humà respecte a com ha de percebre, actuar i valorar el món (Durán, 2010). El pragmatisme forma part de la naturalesa de les metàfores absolutes, ja que aquestes neixen de “preguntes tan objectivament incontestables com impossibles d’eliminar” (Blumenberg, 2003: 21). Qüestionar-nos quin és el lloc de l’humà al món és una pregunta inevitable, com també únicament contestable a través d’una metàfora. No hi ha un enunciat teòric que pugui demostrar o formular la rellevància humana a l’espai. En el moment en què una metàfora ens dona una resposta, condiciona la nostra manera d’actuar respecte el nostre entorn i la resta d’espècies, entre d’altres. Aquesta és una conseqüència pragmàtica de la metàfora.

Cal tenir en compte que la metàfora no ens dona la veritat, ja que “no només no diu la “veritat estricta”, sinó que, en general, no diu la veritat” (Blumenberg, 2003: 61-62). La metàfora és contingent a un espai-temps, i té sentit dins d’aquest, no de forma universal ni ahistòrica. Quan Nicolàs de Cusa afirma que Déu és una esfera infinita, no pretén “subministrar una definició veritable [de Déu], sinó afavorir una actitud de reverència o temor davant la divinitat” (Rivera, 2010: 161).

Les metàfores econòmiques

Les metàfores, doncs, ajuden a induir determinades reaccions socials als fenòmens que es metaforitzen, com ara una crisi. L’economia, per la seva naturalesa abstracta i numèrica, és metaforitzada per la premsa escrita de forma freqüent, per tal d’explicar-la a la societat (Arrese, 2015). A l’estudi que fa Arrese (2015) de la cobertura mediàtica de la crisi del 2008, queda palès que la meitat dels articles analitzats per la premsa espanyola generalista inclouen almenys una metàfora. *El País* és el que més en té (54,5%) i *El Mundo* el que menys (41,9%).

Els dos conceptes més emprats són la malaltia —“injecció de diners, risc de contagi, efecte contagi, la malaltia europea, la malaltia griega, febre de deute, febre social, estat comatós, el virus del deute, la medicina econòmica, medicina d’austeritat” (Arrese, 2015: 27- 28)— i els fenòmens naturals —“tormenta financera, brots verds, bombolla immobiliària, incendi econòmic, huracà financer, terratrèmol geopolític, núvols monetaris, clima financer, sequera creditícia” (Arrese, 2015: 28).

Tant l’una com l’altra metaforitzen l’Eurocrisi com un fet incontrolable i aliè a la voluntat humana. D’aquesta manera, es difuminen els responsables polítics i empresarials, tot evitant personalitzar la culpa en un actor concret. Alhora, sota aquest marc conceptual és més fàcil que les mesures preses s’entenguin com a necessàries: una malaltia i un desastre natural necessiten intervenció humana, sigui en forma de tractaments o de mesures d’urgència (Arrese, 2015).

En els darrers anys, s’han fet estudis arreu del món sobre les metàfores emprades durant la crisi del 2008. És interessant veure que les expressions metafòriques existeixen sota els mateixos marcs conceptuals: malaltia, fenomen natural, guerra —“quedar-se sense cartutxos, la bomba del deute” (Arrese, 2015: 28)—, esports i entreteniment —“fitxes de dominó, cartes sobre la taula, tirar pilotes fora” (Arrese, 2015: 28)—, mecanisme —“naufregi financer, estrènyer-se el cinturó, el vaixell s’enfonsa” (Arrese, 2015: 28)—, i organisme —“rescat financer, Taló d’Àquil·les, fer els deures” (Arrese, 2015: 28). Tanmateix, no totes segueixen el mateix ordre de predominança. Als Països Baixos, per exemple, va prevaldre la metàfora de la guerra, autoconcebent-se com un país que havia de combatre la crisi. A Espanya, en canvi, per la seva proximitat històrica i geogràfica a Grècia, van predominar les metàfores que referenciaven un agent extern (malaltia i fenomen natural) que podia arribar-hi i afectar el territori (Arrese, 2015).

Com veiem, existeixen marcs conceptuals universals per les metàfores, tot i que estan per les circumstàncies contextuais. En el periodisme dins d’un mateix territori, però, aquestes no són tan significatives, en tant que diaris d’ideologies diferents es mouen sota uns mateixos camps metafòrics. Tal com apunten Johnson & Lakoff (2003), dominar les metàfores és dominar el discurs, i l’econòmic sembla moure’s sota uns paràmetres fixos que responen a unes lògiques històriques i consensuades. La premsa, doncs, no sempre té la potestat per introduir-ne de noves (Arrese, 2015).

Repetim, però, que no s'ha d'oblidar que un dels motius de ser de la premsa és crear narratives, les quals, en part, estan basades en metàfores. Tal com estableixen Johnson & Lakoff (2003), “les persones en el poder imposen les seves metàfores” (p. 157). Així, les metàfores tenen una rellevància capital:

“Si una metàfora nova entra al sistema conceptual en el qual basem les nostres accions, alterarà el sistema conceptual i les percepcions i accions a les quals el sistema ha donat lloc. Gran part del canvi cultural neix de la introducció de nous conceptes metafòrics i la pèrdua d'antics. Per exemple, l'Occidentalització de cultures al món és, en part, una qüestió d'introduir la metàfora “El temps és diners” en dites cultures.” (Johnson & Lakoff (2003): 145)

Introduir noves metàfores comporta definir la realitat a partir de la selecció: es tria quines qualitats se'n destaquen a través de la metaforització. El significat no és mai absolut, sinó que “sempre és fruit d'una negociació” (Johnson & Lakoff, 2003: 231). A més, quan s'aconsegueixen situar certes metàfores com a hegemòniques s'estableix allò que la societat considerarà vertader —absoluta i completament vertader (Johnson & Lakoff, 2003).

Terminologització o metaforització

Així, un dels objectius del periodisme és introduir noves metàfores i lexicalitzar-les. Blumenberg (2003) fa referència a dos processos: la terminologització i la metaforització. El primer és “el procediment pel qual la paraula, dins d'un llenguatge especialitzat, rep un significat molt concret” (Baran, 1999: 249). Entenem que la terminologització és una submena de les metàfores lexicalitzades, de les quals s'ha difuminat el component imaginari i no són percebudes com a metàfores a causa del seu ús freqüent —ex., “cúpula de poder”. Creiem que Blumenberg (2003), més que referir-se a metàfores amb un significat molt concret dins d'un llenguatge especialitzat, cosa en què deriva la terminologització, es refereix a les metàfores lexicalitzades.

La teoria de les metàfores conceptuais (Johnson & Lakoff, 2003; Arrese, 2015) estableix que:

“...[Hi ha] expressions metafòriques individuals en el context de mapes conceptuals que connecten dominis temàtics que serveixen com a fonts de significat —domini font, per exemple “guerra”— amb dominis objectiu abstractes —domini objectiu, per exemple “mercat””(Lakoff, 1993: 208-209; Arrese, 2015: 21).

Blumenberg (2003) creu que per interpretar bé un text —sigui escrit, visual o audiovisual— cal que ens “introduïm completament en l’horitzó representatiu de l’autor, si aconseguim descobrir la seva “transferència”” (p. 105). Al cap i a la fi, les metàfores es basen en una translació on “el domini origen —el domini del qual prenem metàfores— resulta ser més tangible que el domini destí” (Baran, 1999: 253).

La paraula “domini” ens remet a les matemàtiques de Batxillerat, on una funció és “una relació entre dos conjunts, en la qual a cada valor del primer conjunt, denominat domini, li correspon un únic valor del segon, denominat recorregut” (Fernández, 2022). Resulta inevitable veure els paral·lelismes entre una funció matemàtica i una metàfora. Entendre la vida com un camí, per exemple, és expressable com “vida(camí)” —basant-nos en “f(x)” —, on al valor “vida” (domini) li correspon el valor “camí” (recorregut).

Aquesta comparació ens sembla rellevant perquè, des d’una perspectiva global, pot semblar que el llenguatge matemàtic i el verbal comparteixen unes mateixes idees prèvies. Això també ho veiem reflectit en què les formes “El prat és verd” i “3+2=5” són proposicions, és a dir, enunciat que poden ser qualificats com a vertaders o falsos. Si bé no tenim el nivell per perfilar adequadament aquesta anotació, volem expressar la nostra pregunta sobre si existeix una constel·lació d’idees prèvies —relació entre dos conjunts que dona lloc a un tercer producte, enunciat verificables com a estructures base— que després donen lloc a diversos llenguatges, el verbal i el matemàtic, entre d’altres.

Nietzsche, de l’epistemologia a la doxa

Nietzsche (2000) respon parcialment aquesta pregunta, ja que, per a ell, les primeres lleis de la lògica depenen de les primeres lleis del llenguatge. La retòrica, doncs, està per sobre de la lògica. La lògica redueix la realitat amb sinèdoques, atès que “dedueix d’una mer senyal l’essència completa de les coses”, tal com assenyala Luís Enrique de Santiago Guervós a la introducció de “Escritos sobre retórica” (Nietzsche, 2000). Així, la lògica està supeditada a les figures de la retòrica. A més, la retòrica ens permet emprar les metàfores com a eines de

coneixement, en comptes de dissoldre la realitat en conceptes com fa la lògica (Nietzsche, 2000). Nietzsche estableix, doncs, el naixement de la “ciència estètica”, la qual s’oposa a allò que defensen Sòcrates i Plató: per a ells, la retòrica era aparença i error, i la filosofia era realitat i veritat (Flórez, 2004). Conseqüentment, la ciència neix de la filosofia, no de la retòrica.

Per a Nietzsche (2000), però, la teoria del coneixement entesa des del punt de vista de la representació no és possible. Els conceptes no són més perfectes com més aproximats estan al paradigma de la realitat externa (Flórez, 2004), ja que no s’hi poden aproximar. En primer lloc, l’home capta còpies de sensacions en comptes de coses. En segon lloc, “l’home no té cap mena de relació de naturalitat amb cap àmbit d’allò que diem realitat, sinó que sempre està mediat per “formes simbòliques”” (Flórez, 2004: 53). Les paraules, més enllà de signes, són símbols que interpreten la realitat i que formen sistemes simbòlics. Dits sistemes són “àmbits finits de sentit on l’home està entrant i sortint constantment com a membre d’una societat” (Flórez, 2004: 53). Quan diem “dictador”, per exemple, no fem més que referir-nos a un constructe social, a un símbol que és fruit d’una convenció col·lectiva inconscient. També tenim sistemes simbòlics (o camps semàntics), amb paraules com “cop d’Estat”, “pugna”, “exhibició de força” o “culte al líder”.

El problema ve quan els símbols —i els sistemes de símbols— són fetitxitzats, és a dir, quan “s’identifiquen les coses amb les paraules, la realitat amb el llenguatge” (Flórez, 2004: 53-54). Això passa sovint amb els verbs “ser” i “estar”, els quals, segons Nietzsche (2000), estableixen relacions metonímiques que ens fan confondre la causa amb l’efecte. Diem “La sopa està salada” en comptes de “excita en nosaltres una sensació particular d’aquesta classe” (Nietzsche, 2000: 92). En la mateixa línia, diem “La paret és blanca” com si “blanca” fos “alguna cosa diferent que un judici nostre” (Nietzsche, 2000: 92). Així, res és en essència, tot és en manifestació:

“Els abstracta provoquen la il·lusió que ells són l’essència, és a dir, la causa de les propietats, mentre que només a conseqüència d’aquestes propietats reben per part nostra una existència figurada.” (Nietzsche, 2000: 55)

Malgrat que ho expressem com a causa —“La paret és blanca” en tant que inherentment ho és —, en realitat és conseqüència —“La paret és blanca” perquè ens produeix un efecte sensorial

de blanca. Per tant, totes les nostres afirmacions amb “ser” o “estar” recorren a la transposició, sigui en forma de metàfora o de metonímia. Justament perquè impliquen una transposició, per a Nietzsche és fal·laç extreure’n una equació vertadera: “El “és” del judici sintètic és fals, implica una transposició, es juxtaposen dues esferes diferents entre les quals no pot donar-se cap equació” (Nietzsche, 2000: 71).

La raó, doncs, no és originària, sinó que deriva del llenguatge. La ment humana passa de ser un mirall a una llanterna (Flórez, 2004): “el llenguatge no vol instruir sinó transmetre a un altre una emoció i una aprehensió subjectiva” (Nietzsche, 2000: 90). No hi ha tal cosa com una idea objectiva, totes les idees són ficcions, és a dir, figures retòriques. “No són les coses les que penetren en la consciència, sinó la manera en què nosaltres estem davant d’elles” (Nietzsche, 2000: 90). Per a l’alemany (2000), només existeix un món per a l’home: el retòric. Elimina qualsevol noció de “món vertader” rere el món aparent que percebem. L’únic món real és el món percebut per nosaltres a través d’un procés tropològic i expressat també a través de tropos — metàfora o metonímia (Flórez, 2004). Així, “tot és retòrica, perquè tot és llenguatge” (Nietzsche, 2000: p.23). Com ja hem dit, Nietzsche (2000) eleva la retòrica al tot, i la posa per sobre la filosofia: “els conceptes de coneixement, veritat i consciència són desplaçats per l’art, l’únic que fa possible la vida” (p.23). Aquesta afirmació desbanca l’episteme per la doxa: les conclusions extretes a través del llenguatge són doxa i no coneixement.

Nietzsche distorsiona el concepte de lògica i dialèctica, així com el de gramàtica i retòrica. Tradicionalment, “la gramàtica ens ensenya a parlar, la retòrica a parlar bé, la lògica a argumentar deductivament i la dialèctica a argumentar sobre allò que és probable” (Flórez, 2004: 51). Hi ha una divisió, doncs, entre les ciències del dir (gramàtica i retòrica) i les d’argumentar (lògica i dialèctica). Per a Nietzsche, la lògica i la dialèctica depenen de la retòrica. Val la pena comentar el paper que li dona a la gramàtica, ja que, condiciona la gramàtica la retòrica? Aquesta és la pregunta de què va abans, si l’ou o la gallina: pensem metafòricament perquè el llenguatge és metafòric o el llenguatge és metafòric perquè pensem metafòricament? Tal com apunta Guervós (Nietzsche, 2000), les “categories gramaticals exerceixen d’una forma inconscient un domini sobre el pensament” (p. 53). Només sota l’estructura gramatical podem fixar conceptes i emetre judicis (Nietzsche, 2000). Tanmateix, és important remarcar que Nietzsche no redueix el llenguatge a la gramàtica.

Per a l'alemany, era una prioritat escapar de les xarxes del llenguatge, especialment si s'és filòsof, per tal de poder tenir una visió externa del pensament. Però, com se'l pot pensar si no és mitjançant el llenguatge? Si bé Nietzsche no dona una resposta completa a aquesta pregunta —ja que és un dels grans enigmes de la filosofia— sí que, a diferència d'altres autors, no redueix el llenguatge a la gramàtica. Per a Nietzsche (2000), el llenguatge és un conjunt de metàfores, metonímies i antropomorfismes, les quals són relacions establertes pels humans amb un component retòric i poètic². Llegint-ho, pot arribar a semblar que Nietzsche es refereix a un rerefons conceptual que després és traslladat a la lingüística (pensem en clau metafòrica i després expressem la metàfora verbalment (gramàtica)). No obstant això, l'autor vol justament fugir del concepte com a mètode de pensament:

“Nietzsche va pensar que la retòrica podia fer que trontollés el fonament lògicogramatical del semanticisme, al passar per alt la referencialitat, ja que les metàfores no remetien a una altra cosa que al llenguatge.” (Flórez, 2004: 12)

Nietzsche (1873) redueix la raó a les figures retòriques, tot destronant el concepte com la força principal del pensament. De fet, al llarg de la seva carrera filosòfica, l'alemany va tenir l'objectiu de demostrar que tots els conceptes filosòfics tenen arrels etimològiques en el món sensible, de manera que han nascut d'una transposició metafòrica (Flórez, 2004). A *Sobre verdad y mentira en sentido extramoral*, Nietzsche (1873) afirma:

“Tota paraula es converteix de manera immediata en concepte en tant que justament no ha de servir per a l'experiència singular i completament individualitzada a la qual deu el seu origen, per exemple, com a record, sinó que ha de ser apropiada al mateix temps per a innumbrables experiències, per dir-ho així, més o menys similars.” (p. 5)

Tot i que el concepte neix de la paraula (i per tant de la metàfora), la metàfora neix del concepte? Per produir una metàfora —per pensar el temps a través dels diners— el cervell ha d'establir una relació conceptual prèvia de similitud entre el temps i els diners, és a dir, els ha

² Poètic no en el sentit convencional. Tant Gerber com Nietzsche pensaven que el llenguatge era art, en tant que és subjectiu, canviant (viu) i creatiu.

de connectar en algun punt conceptualment, malgrat que aparentment no ho estiguin —la ment humana imaginarà els punts en comú.

Tanmateix, cal fer un apunt, atès que no tothom creu que la ment humana estableixi connexions que no existeixen per si soles, ni tampoc que el llenguatge sigui subjectiu. L'objectivisme, per la seva banda, nega l'existència dels conceptes metafòrics; tan sols existeix la metàfora com a expressió lingüística. Així, quan una paraula té un significat literal i un de metafòric —ex., “L'espelma *s'encén* sola” (encendre's₁), “Quan li dius això *s'encén* i crida a tothom” (encendre's₂)—, per als objectivistes existeixen dos significats complets en si mateixos: encendre's₁ i encendre's₂. Encendre's₂ no és un concepte metafòric en què l'ira s'entén a través del foc, sinó que és un concepte per si mateix. Si bé va néixer a partir d'una metàfora, aquesta última és morta i no en queda presència. A més, la metàfora va sorgir a partir de similituds *inherents* (objectives) dels dos dominis, no pas imaginades per l'ésser humà (Johnson & Lakoff, 2003).

Es transmet, doncs, un significat objectiu S' (“Quan li dius això s'enfada i crida a tothom”) que és diferent del significat objectiu literal S (“Quan li dius això s'encén i crida a tothom”). Els significats existeixen per si mateixos, no depenen de la interpretació del receptor; li arriben com objectes complets (S i S'). En canvi, per a un subjectivista, la recepció de l'oient o el lector condiciona l'aprehensió del significat. L'experiència d'enfadar-se —o més concretament, d'iniciar un atac d'ira— està estretament lligada al concepte físic d'encendre alguna cosa, tant que començar a enfadar-se *és* encendre's. De fet, dir “començar a enfadar-se” o “enfadar-se” no és el mateix que “encendre's”, ja que hi ha matisos que només són connotats pel verb metafòric “encendre's”, el qual neix a partir de les similituds imaginades per l'humà entre la ira i el foc.

És per això que Johnson & Lakoff (2003) estableixen que “la metàfora és racionalitat imaginativa” (p. 193):

La raó, com a mínim, comporta categorització, vinculació i inferència. La imaginació és un dels molts aspectes de la metàfora, tot implicant veure una cosa en termes d'una altra —el que hem anomenat pensament metafòric. La metàfora és, doncs, racionalitat imaginativa. (Johnson & Lakoff, 2003: 193).

La imaginació és justament el punt de contacte entre la ment humana i els conceptes metafòrics, cosa que comporta que la metàfora té una naturalesa subjectiva. El mateix passa amb els significats, i, com no podria ser d'altra manera, amb la veritat, ja que aquesta “és relativa al nostre sistema conceptual” (Johnson & Lakoff, 2003: 193). Consegüentment, Johnson & Lakoff (2003) creuen que l'objectivisme no pot explicar “el sistema humà conceptual i la naturalesa de la racionalitat humana, així com tampoc el llenguatge humà i la comunicació” (p. 222).

La cognició humana és subjectiva i imaginativa. Alhora, els autors posen èmfasi en la sistematicitat analògica del nostre pensament. Raonar a través d'analogies significa detectar similituds (Ruiz, 2000), i és per això que tenim diccionaris de sinònims i detectem patrons. Si bé les analogies metafòriques expressen falsedats —ex., “La vida no és un camí— som capaços d'entendre-les igualment (Ruiz, 2000), potser perquè *funcionem* a través de metàfores i el reconeixement de vertader o fals és una habilitat secundària en aquest cas. Així, inferim el significat de les metàfores malgrat que no siguin explícitament manifestos o certs, gràcies a les nostres habilitats analògiques i deductives i al seu paper decisiu en la nostra manera de pensar el món (Ruiz, 2000).

El pensament analògic com a base de la metàfora

Creiem que paga la pena incidir en la diferència entre analogia i metàfora i en com es complementen entre si. La Teoria del Marc Relacional (TMR) proposa una perspectiva funcionalista al llenguatge i la cognició segons la qual “relacionem estímuls sota control contextual arbitrari” (Hatun & Isola, 2022: 9). Això vol dir que donem respostes relacionals que no depenen de les qualitats formals d'allò que vinculem. En definitiva, que imaginem les relacions malgrat que no hi hagi res inherent a dos objectes que ens pugui fer relacionar-los. Així, el pensament analògic és un dels trets diferenciadors de l'ésser humà, atès que les persones tenim “enormes habilitats per relacionar estímuls sense que aquests comparteixin propietats formals” (Luciano & Ruiz, 2012: 10). El so “ordinador” i un ordinador no tenen res a veure, com tampoc els diners i el temps, aparentment.

El raonament analògic ens permet establir relacions de coordinació —ex., “La Trobada empresarial del Pirineo pondrá el foco en la innovación y la sostenibilidad” (La Vanguardia, 2022)—, oposició —ex., “De la retórica de Trump a la ofensiva de Biden *contra* Cuba” (Veiga, 2022)—, comparació —ex., “Baleares creó 401 empresas en abril, un 23,4%

más que hace un año, siendo el *mayor* crecimiento del país” (Europa Press, 2022)—, distinció —ex., “Pablo Iglesias acusa a la Policía de actuar *distinto* con la izquierda que con "los nazis"” (Diario de Sevilla, 2021)—, jerarquia —ex., “El pueblo español con el tercer *mejor* restaurante del mundo” (Martínez, 2022)—, espacial —ex., “Viedma: voces desde *abajo* en el paro docente” (La Izquierda Diario, 2022)— i deíctic —ex., “Mariupol, *antes y después* de la guerra: un catálogo del horror” (Espinosa, 2022).

Aquestes relacions deriven de tres vincles: el mutu, el combinatori i la transformació. El vincle mutu es basa a la bidireccionalitat, és a dir, si aprenem que A està relacionat amb B (A-B), deduïm que B ho està amb A (B-A). Si llegim "Los que apoyan la postura antiimperialista pasan por alto que Rusia es un imperio mucho más cruel que EE.UU., al menos para los europeos del este" (Lissardy, 2022), deduïm que Rússia és més cruel que els EUA i que, per tant, els EUA ho són menys que Rússia.

D'altra banda, el vincle combinatori s'estableix entre dos o més vincles mutus (entre $A \leftrightarrow B$ i $B \leftrightarrow C$, per exemple). Si llegim “El cese de la directora del CNI no hace mella en ERC, que sigue señalando a Margarita Robles” (Barrena & Rodríguez, 2022), sabem que “el cese de la directora del CNI” està relacionat amb “ERC” i que “ERC” està relacionat amb “Margarita Robles”. Per tant, “el cese de la directora del CNI” i “Margarita Robles” també tenen relació, en tant que els dos són aspectes que ERC “creu”: ERC no creu que Paz Esteban fos la responsable de l'espionatge als polítics independentistes, creu que va ser-ho Robles. Així, extraïem un vincle combinatori a partir de dos vincles mutus.

En tercer lloc, tenim les transformacions. La més destacable és la transformació per context funcional, ja que suposa que les funcions dels diversos estímuls relacionats canvien a causa del context. Si llegim “Finlandia y Suecia buscan presentar su solicitud de adhesión a la OTAN la próxima semana” (Europa Press, 2022) i ens preguntem “Per què és important això?”, la resposta no la trobem a l'enunciat, sinó al context. És important perquè sol·licitar entrar a l'OTAN és un desafiament a Rússia, qui es troba en plena guerra amb Ucraïna i amb sancions de la UE i els EUA. El mateix succeeix si ens en preguntem la causa: Finlàndia i Suècia sol·liciten adherir-se a l'OTAN perquè desafien Rússia i s'alien amb Occident. D'aquesta manera, el context condiciona la funció dels estímuls del titular. Tal com indica Guervós a la introducció de Nietzsche (2000), “si el significat de les paraules depèn del context, no tenen un significat propi, sinó anàleg” (p. 37). Tant Nietzsche com Gerber com

Blumenberg estan interessats en el concepte del llenguatge viu; les paraules no signifiquen sempre el mateix, sigui pel context lingüístic immediat o per l'històric.

Com a resum, podem dir que “aprenem a relacionar estímuls que no comparteixen propietats físiques a través de diverses claus relacionals” (Luciano & Ruiz, 2012: 11). A vegades, poden ser prou complexes. Si “Rússia amenaza con poner armas nucleares en el Báltico si Finlandia y Suecia entran en la OTAN” (Colás, 2022), aleshores inferim que “Suècia <—> Finlàndia (vinçle mutu); que Rússia <—> Finlàndia i Suècia (vinçle mutu), OTAN <—> Finlàndia i Suècia (vinçle mutu) i que per tant Rússia <—> OTAN (vinçle combinatori). Aquests vinçles mutus i combinatoris donen lloc a una relació analògica causal (Si Finlàndia i Suècia fan X, Rússia farà Y) (Luciano & Ruiz, 2012).

Això és rellevant en el pla de la metàfora perquè desenvolupa un aspecte que Blumenberg no va tractar, en tant que la seva aproximació és més històrica i conceptual que no pas funcionalista i cognitiva. Tanmateix, el pensament analògic és rellevant. Està darrere de relacions de coordinació i oposició —entre d'altres—, com també de relacions de similitud com l'extensió genèrica —ex., dir “taula” a una nova mena de taula—, la metafòrica —ex., “*El camino a la cima*. Los aprendizajes de los líderes en el desarrollo profesional” (Hatum & Isola, 2022)—, la metonímica —ex., “Fali: “Con otro vestuario el Cádiz estaría descendido”” (Diario de Cádiz, 2022)—, la solecista —ex., “No me recuerdo de lo ocurrido” (en analogia a “No me acuerdo de lo ocurrido”)—, la denominativa —ex., “[...] normalmente se hacen llamar héroes *aquellos* que no atesoran ni virtudes ni hazañas” (Francés, 2022) (analogia d’“aquellos” amb les persones a qui es refereix l'articulista)—, i la supositiva —ex., “Pero, ¿y si Heard no puede pagarle a Depp esa suma? “Bueno, [...] la gente se declara en bancarrota. No hay muchas personas que tengan ese dinero”” (20 minutos, 2022) (suposició en base a l'analogia amb el que acostuma a passar).

La metàfora, doncs, neix del pensament analògic. Val a dir que el pensament analògic, i, especialment la metàfora, tenen un caràcter generatiu que expandeixen la nostra comprensió, ja que en una situació on no hi arriba un terme genèric hi arriba la metàfora (Luciano & Ruiz, 2012).

Voldríem indicar que, a diferència d'una analogia pura³, les metàfores són unidireccionals i jeràrquiques. Unidireccionals perquè hi ha un valor que es dirigeix a l'altre —ex., quan diem “El plan de Iryna Yarmolenko para que *Bucha resurja de sus cenizas*” (Andrés, 2022), no podem dir “para que las cenizas resurjan de Bucha”— i jeràrquiques perquè l'element transferit ha de tenir una característica predominant —ex., les cendres deriven d'allò cremat, i, per tant, destruït. Si diguéssim “para que Bucha resurja de su polvareda”, podríem entendre que Bucha és una ciutat vella, bruta o derruïda. No hi hauria una prominència de significat, i, tot i que a tota metàfora hi ha una selecció de significat dins d'un paradigma, és cert que hi ha paraules que el tenen més definit de per si.

El paradigma i el sintagma metafòric

Tot i que les analogies que podem trobar entre dos dominis són múltiples, només unes poques s'estableixen al plànol cognitiu i lingüístic. Aquesta afirmació pot reformular-se amb la noció de paradigma-sintagma establerta per Saussure (García, 2011). Entenent la metàfora com una especial organització sèmica, cada paradigma és un conjunt de possibles sememes. Les metàfores funcionen com unitats creadores de sentit, com també passa amb el discurs: tan sols retenen un significat (o uns significats) del paradigma, donada la seva finitud com a formes. Les metàfores noves (o, més aviat, vives) exploten el paradigma lingüístic, ja que són “productes lliures de l'acte de parla” (Fournié, 1993: 146). Per la seva banda, les metàfores lexicalitzades conformen sintagmes ja establerts, en tant que són “productes d'un procés de repetició diacrònica, o sigui, en el temps” (Fournié, 1993: 146). Al ser formes memoritzades i repetides alienes a l'acte de parla individual, passen a formar part de la llengua i de l'imaginari col·lectiu (Fournié, 1993).

A banda, la perspectiva paradigma-sintagma també pot aplicar-se a les mateixes metàfores, indiferentment que siguin vives o mortes. Segons Baran (1999), les metàfores neixen a partir de “paradigmes de diferències” (p. 252). Després de la translació, “el lexema conserva únicament alguns dels seus semes originaris: tota la resta queden “en suspens”” (Baran, 1999: 252). Quan diem “via morta” per referir-nos a una negociació —ex.,

³ Distingim entre una analogia pura (A és B com C és D) i el pensament analògic (capacitat cognitiva d'establir relacions entre estímuls).

“El *Govern* ve en "vía muerta" negociar con Rajoy e inicia los pasos a un referéndum” (El Periódico, 2017)—, “via” podria significar:

- “canal per on s’injecten medicaments al cos humà”
- “rail de ferrocarril”
- “carretera”
- “camí”

I l’adjectiu “morta” podria significar (Baran, 1999):

- “que ja no viu”
- “que no és mou, que és fixa”
- “que no té color”
- “acabada”

Tanmateix, amb la metàfora “via morta” només dos significats formen part de la unitat de sentit: el camí està acabat. Així, es produeix una translació entre un punt i un altre punt concret dels dos paradigmes, tot constituint un sintagma (en aquest cas, “via morta”) (Baran, 1999).

Els sobrenoms com a metàfora

Veiem, doncs, que la metàfora és selecció. El periodisme, a part de metaforitzar processos polítics i condicionar l’opinió pública a partir d’aquests —no és el mateix dir “La luz bate récords en España y Europa por el alza en el precio del gas” (Cinco Días, 2021) que “La luz alcanza máximos en España y Europa por el alza en el precio del gas”⁴—, també recorre a una estratègia que l’acompanya des dels seus inicis: els sobrenoms. Donar un nom a algú és seleccionar un sintagma que el defineixi i a través del qual se’l percebi. L’ex primera ministra del Regne Unit, Margaret Thatcher, va ser popularment coneguda com a “Dama de ferro” durant els anys 80. El partit laborista va anomenar-la “Lladre de llet” —en anglès, “Thatcher, Thatcher, milk snatcher” (“Thatcher, Thatcher, lladre de llet”)— perquè va intentar eliminar el programa de llet gratuïta pels estudiants majors de set anys. Era una mesura implementada al

⁴ “Batre rècords” té una connotació positiva, d’èxits assolits.

1940 per prevenir la malnutrició dels nens durant la guerra que Thatcher considerava massa cara de mantenir en època de crisi (Schwarcz, 2017).

Si bé aquest sobrenom va tenir un cert ressò, el més transcendent en aquell moment —i a la Història—, va ser “Dama de ferro”. En part, va ser un sobrenom afavorit pel partit conservador, en tant que tenia un impacte positiu en la imatge de Thatcher, tot connotant una governant poc dòcil i molt ferma amb les seves idees (Quevedo & Suárez-Romero, 2017). “Dama de ferro” i “Lladre de llet” van constituir dos sintagmes metafòrics dins d’un paradigma per definir Thatcher. Fixaven el significat associat a la seva figura de forma molt diferent, de manera que convertir-los en els principals comportava dominar l’opinió pública.

Aquesta estratègia va ser emprada per l’ex president dels Estats Units d’Amèrica, Donald Trump. Durant el seu mandat, va atribuir més de cent sobrenoms a polítics, personatges públics i mitjans de comunicació. Va anomenar l’ex vicepresident dels EUA, Mike Pence, com Mike Pounce —sobrenom que el caricaturitzava com a gat i que la premsa va plasmar amb imatges de Pence amb cara felina (Zeballos-Roig, 2019)—, l’actual representant de l’Estat d’Arizona al Senat, Jeff Flake, com “The Flake” —en català, “L’escama”, sobrenom que connota que és dèbil políticament (Bennett, 2018)—, l’ex secretari de defensa dels EUA, Jim Mattis, com “Mad Dog” —en català, “Gos Boig”, donades les seves declaracions a la CNN: “Sigues educat, sigues professional, però tingues un pla per matar tothom qui coneixes” (Shane, 2019) —, i l’actual representant de l’Estat de Kentucky al Senat, Mitch McConnell, com “Broken Old Crow” —en català, “Corb Vell Trencat”, per ajudar als demòcrates a deslimitar el límit del deute que pot incórrer la Hisenda dels EUA (Slisco, 2021).

Es produïa un fenomen interessant en què no era la premsa qui atribuïa sobrenoms, sinó el president. Després, els periodistes simpatitzants de Trump adoptaven aquests noms i definien, a través de la selecció metafòrica, de quina manera percebre els polítics.

Les anàfores i catàfores com a eina interpretativa metafòrica

Els mitjans —i els polítics— no només poden condicionar l’opinió pública a través dels sobrenoms, sinó també a través de les anàfores i les catàfores. Segons Llamas (2010), les anàfores i les catàfores són un “mecanisme de naturalesa nominal” que permeten “la vertebració informativa del text” (p. 108). Al periodisme, especialment al periodisme de

declaracions, s'utilitzen freqüentment per fer referència a allò que ha dit una figura pública o bé un procés que ha tingut lloc, entre d'altres (Llamas, 2010).

Malgrat que remeten a un element textual anterior o posterior, són figures independents a escala semàntica, en tant que tenen un significat complet per si soles —no com els pronoms, per exemple. Aquesta independència els dona un potencial discursiu, ja que poden aportar una valoració subjectiva —fins i tot axiològica— a les cites que refereixen (Llamas, 2010) —no és el mateix dir “Puigdemont deja la presidencia de Junts y abre el pulso por el control de la formación” (Mercader, 2022) que “Puigdemont deja la presidencia de Junts y abre la carrera por el control de la formación” (a la primera hi ha lluita, a la segona només competició). La seva càrrega subjectiva sovint ve donada per les metàfores: emprar el verb “atacar” en comptes de “criticar” aporta una connotació a les declaracions a les quals precedeix.

Com a “encapsulaments metafòrics de l'acte lingüístic” (Llamas, 2010: 110), les anàfores i les catàfores guien la interpretació del discurs que fa el lector, no només a escala explícita, sinó també implícita. Que algú *ataqui* algú altre —ex., “Sánchez ataca a Feijóo por el caso mascarillas del Ayuntamiento de Madrid” (Morillo, 2022)— implica que un debat o un intercanvi de declaracions és una guerra, i que, per tant, hi haurà un “vencedor i un vençut, un guanyador i un perdedor” (Llanas, 2010: 112). En la mateixa línia, que el Banc Central *faci un diagnòstic* sobre el cost de la llum — ex., “Cartero diagnóstico del Banco de España sobre el coste de la luz” (Guillén, 2021)— comporta que existeix una malaltia i un tractament (Llanas, 2010).

Val a dir que la línia argumentativa no només queda reforçada per allò que és implícit, sinó també per la cadena de paraules que pot crear-se. A partir d'una anàfora verbal (ex., “atacar”), pot emprar-se un substantiu de verbal relacionat semànticament (ex., “atac”, “defensa”). Si es manté durant tot el text, es crea una línia discursiva sòlida que és inferida pel lector i que és fruit de la interpretació de l'autor, malgrat que no ho sembli. Aparentment, el periodista només està recollint allò que ha dit una figura pública, però, en realitat, les cites directes són interpretació, ja que comporten una selecció. Alhora, utilitzar anàfores o catàfores metafòriques per a referir-s'hi també condiciona el significat que pot donar-se a les declaracions.

Tanmateix, les anàfores i les catàfores tenen càrregues valoratives diferents. No totes configuren la recepció a la mateixa escala, com tampoc totes tenen una axiologia adherida. Veiem el següent exemple:

“Tres diputados tránsfugas dinamitan el plan de Cs en Murcia

El *terremoto político* de esta semana comenzó en Murcia, pero la *explosión* llegó hasta Madrid. Los naranjas registraron el miércoles una moción de censura junto al PSOE contra su socio de gobierno, el Partido Popular, tanto en el ayuntamiento como en la comunidad. *Ese movimiento* pilló desprevenido al resto de dirigentes territoriales de Cs.

[...]

El viernes se produjo otro *giro letal* para los de Arrimadas. El Partido Popular de Murcia ha logrado amarrar el apoyo de tres de los seis diputados de Ciudadanos para que la moción fracase.

[...]

Un *botón* que ya amagó con activar el pasado año pero que la dirección del Partido Popular, encabezada por Pablo Casado, paralizó para no soliviantar a su socio de Gobierno.” (Monforte, 2021)

En aquest fragment del diari *Público*, hi ha una metàfora conceptual: “Un procés polític és un atemptat”. Les anàfores —“terremoto político”, “movimiento”, “botón”— i les catàfores —“explosión”, “giro letal”— fan referència a un acte delictiu. Altres elements del text —“tránsfugas”, “dinamitan”, “activar”, “soliviantar”— reforcen aquesta narrativa.

En canvi, trobem altres notícies que, si bé empren anàfores i catàfores metafòriques, no tenen la mateixa intensitat:

“El PP salva su Gobierno en Murcia con tres tránsfugas de Ciudadanos

Tres diputados que firmaron la moción de censura se descuelgan y entran en el Gobierno

La política española ha seguido esta semana un guion lleno de giros dramáticos, con un partido como principal damnificado: Ciudadanos [...] En la misma *carambola*, Arrimadas pierde Murcia y Madrid.

[...]

El *episodio*, con el que el PP vulnera el pacto antitransfuguismo que firmó en 1998 y revalidó en 2020, permitirá a los populares conservar el poder en Murcia —salvo sorpresa de última hora— y deja sumido a Cs en una *grave crisis interna*: pierde su participación en dos de sus cuatro gobiernos autónomos.

[...]

Ciudadanos ha visto cómo la *jugada* se le ha vuelto en contra, hasta el punto de que podría perder todo lo que tenía en juego.

[...]

El fiasco de la operación murciana también afecta a los socialistas [...] La Moncloa quería poder contar con el partido de Arrimadas como posible alternativa a Unidas Podemos y los nacionalistas, pero la *jugada* termina sepultando a los potenciales aliados.

[...]

Con esta *maniobra* de este viernes, pilotada por el secretario general del PP, Teodoro García Egea, Casado *salva los muebles*: conserva Murcia y además deja prácticamente liquidado a otro de sus competidores en la derecha. El número dos del PP, murciano de origen, se refuerza también internamente ante las críticas de los barones. Casado parece *haber dado jaque* en Murcia a Arrimadas”.

En aquests fragments del diari *El País*, no hi ha una metàfora conceptual general, però sí algunes de particulars: “Un procés polític és una obra de teatre” —ex., “guion lleno de giros dramáticos”— i “Un procés polític és un joc” —ex., “haber dado jaque”, “perder lo que tenían en juego”.

Les anàfores —“jugada”, “maniobra”, “dar jaque”— i les catàfores metafòriques —“carambola”— tenen una càrrega valorativa, però no axiològica. A diferència de la notícia del diari *Público*, no atribueixen un judici ètic a allò que fan referència. Canviant-ho de context, dir que algú ha fet una jugada a la seva família és diferent a dir que algú ha fet un gir letal a la seva família, o que l’ha dinamitada. Hi ha una connotació immanentment negativa en

“dinamitar” o fer un “gir letal”, en tant que deriven en la mort, tradicionalment concebuda com a negativa a Occident (García, 2011).

Més enllà de les anàfores —però en la mateixa línia—, tenim la veritat metaforitzada com a ontologia amagada. És probable que aquesta metàfora de fons comporti que qualsevol acte destinat a “destapar” la veritat sigui percebut com a positiu. Podríem aventurar-nos a dir que la ciència, malgrat invasiva o amb finalitats errònies a vegades —ex., la dinamita va ser pensada per agilitzar les construccions i ha acabat sent un explosiu bèl·lic—, té una connotació generalment positiva, en tant que ens apropa a la veritat i, consegüentment, al progrés. És probable que realitzem associacions entre descobrir la veritat i progressar. Desxifrar la terra incògnita significa completar una tasca que ens pertoca, cosa que ens fa avançar —a mesura que anem completant la tasca— cap a un futur millor, en tant que és més esclarit i complet.

Metàfores orientacionals com a base axiològica

Com a anotació, és interessant preguntar-se si els judicis epistèmics (verdader-fals), ètics (bo-dolent), tímics (eufòria-disfòria) o estètics (bonic-lleig) sorgeixen de la metàfora. Johnson & Lakoff (2003) resolen aquesta qüestió parcialment, tot afirmant que “els valors més fonamentals d’una cultura seran coherents amb l’estructura metafòrica dels conceptes més fonamentals a la cultura” (p. 22).

Segons aquests autors (2003), existeixen metàfores que són estructurals, ja que organitzen sistemes conceptuals sencers. Per exemple, “més és amunt”: “La inflació *puja* fins a l’1,3% al març empesa pel preu de l’electricitat i els carburants” (Ibar, 2021), “L’*alt* preu de l’habitatge expulsa els joves de la Cerdanya” (Oller, 2021), “El BBVA *eleva* la seva oferta per adquirir el banc turc Garanti” (diari Ara, 2022). Així, tot augment és metaforitzat com una línia ascendent. L’origen d’aquesta associació és físic, atès que quan apilem objectes, el volum va cap amunt. “Més és amunt”, igual que “bé és amunt” —ex., “Hem tocat fons, ara només podem *anar cap amunt*”, “Aquella trucada va *aixecar-li* l’ànim”, “És un professional d’*alt nivell*”, “Ha *crescut* com a persona”; ex., periodístics, “Su *techo* es ser número uno del mundo y luchar por hacer cosas muy grandes como han hecho los *mejores*” (Ortega, 2022), “Sharonne quiso *levantar los ánimos* tras lo ocurrido: “No tenemos que *venirnos abajo* por una pregunta así”” (verTele, 2022), “Sánchez y Mohamed VI pactan una cumbre de *alto nivel*

[...]” (Cadena SER, 2022), “[...]equivocarse y fracasar nos hace crecer profesionalmente” (Rabanaque, 2022) (Johnson & Lakoff, 2003).

“Més és amunt” i “Bé és amunt” ens porten a “Més és millor”. Si bé no sempre es prioritza el valor axiològic (que la inflació vagi a més no és necessàriament bo), sí que hi ha ocasions en què la metàfora pren una connotació positiva. Les manifestacions multitudinàries són una “exhibició de força” —ex., “El independentismo catalán exhibe su fuerza en una masiva manifestación en Barcelona” (Cadena SER, 2012)— i són considerades un èxit (“El diputado del PSC [...] plantear al Gobierno central una "confederación de Catalunya y España, *en vista del éxito*" de la marcha”), ja que “més és millor” (Johnson & Lakoff, 2003: 14). De fet, tot procés democràtic se sustenta en aquest principi.

Paral·lelament, existeix la metàfora “l’alt estatus està cap amunt, el baix estatus cap avall” (Johnson & Lakoff, 2003: 14). Tenint en compte que el “més és millor” és coherent amb “més és amunt” i “bé és amunt” (Johnson & Lakoff, 2003), podem observar el següent fragment:

“Lo cierto es que la historia que Francisco José Elías Navarro [...] [es] una versión extrema del *ascenso* del *emprendedor exitoso* que surge de la nada. Porque su origen en Badalona, donde nació en 1976, fue tremendamente humilde. "De pequeño he vivido en una caseta de lata", *reconoció* el empresario sin endulzar los detalles sobre el container de buque de carga que fue su hogar durante sus primeros años de vida.

[...]

No es que comenzara a *escalar*, es que directamente *se subió a un cohete* propulsado por energía renovable.” (Sánchez, 2022)

Veiem com el pas de pobre a ric està caracteritzat per una metàfora ascendent —“ascenso”, “escalar”, “subirse a un cohete”. A l’imaginari col·lectiu, l’ascens social es produeix quan hom s’enriqueix, no pas quan s’empobreix. Hi ha una valoració positiva de la riquesa —en tant que “més és amunt” i “bé és amunt”, per tant “més és millor”—, el qual veiem en l’associació que es fa de la trajectòria d’Elías amb l’èxit —“emprendedor exitoso”— i el vincle negatiu amb els seus orígens humils —“"De pequeño he vivido en una caseta de lata", *reconoció* el empresario”. Tanmateix, val a dir que els models implicatoris subjacents estan legitimats per la meritocràcia. Si és una persona filla de multimilionaris la que es fa encara

més rica, no serà tan fàcil que el discurs hegemònic reflecteixi les metàfores “més és millor” i “bé és amunt” —ex., “Ells representen el treball dur i després arriba el seu fill de 16 anys i és pur nepotisme. No ha aconseguit el que té amb un treball dur, que és el contrari al que representen els seus pares” (Desmond, 2016).

Així, hi ha excepcions a les metàfores orientacionals metafòriques, però aquestes funcionen com a principis culturals generals. Nietzsche (2000) també treballa aquesta teoria des de la perspectiva dels “topos” (p. 89). Per a ell, n’existeixen cinc: topo de quantitat —allò majoritari és el que val—, topo de qualitat —allò únic és valuós—, topo d’ordre —el que va abans és el que val—, topo d’existència —el que existeix val més que allò que és teòric— i topo de l’essència —un individu és excel·lent perquè reuneix totes les característiques exigides a aquell qui representa. Alguns d’aquests topos poden ser llegits com a metàfores orientacionals: topo de quantitat —allò majoritari és el que val perquè, des de la nostra experiència, “més és amunt” i “bé és amunt”, per tant “més és millor”—, topo d’existència —el que existeix val més que allò que és teòric, perquè el que existeix pot veure’s i entenem veient—, topo d’ordre —el que va abans és el que val, perquè “la proximitat és fortalesa d’efecte” (Johnson & Lakoff (2003): 128), és a dir, “El ministro está en el ojo de la tormenta, no solo por *ser de los más cercanos al Presidente* [...]” (Infobae, 2022) significa que el “El ministro está en el ojo de la tormenta, no solo por *ser de los que tiene un efecto más fuerte respecto al Presidente* [...]”. Així, el que està primer en ordre de confiança del president és el que val, igual que el que està primer a les llistes de notes d’oposicions —ex., “La nº1 del MIR 2022 elige el Virgen de las Nieves para hacer Dermatología” (Villar, 2022)— o de territoris amb una renda per càpita més elevada —ex., “Vallromanes, l’Ametlla y Vilanova las poblaciones con mayor renta familiar del Vallès Oriental” (Revista del Vallès, 2022). Així, veiem com “els nostres valors no són independents, sinó que han de formar un sistema coherent amb les nostres metàfores orientacionals” (Johnson & Lakoff, 2003: 22).

La comprensió directa i immediata condicionada pel cos humà

Johnson & Lakoff (2003) posen el cos com a base de les metàfores orientacionals, i també de les metàfores en general. Per a ells, la posició des de la qual experimentem el nostre entorn condiona com el percebem i, sobretot, com el pensem. L’exemple més clar d’això és que ontologitzem conceptes abstractes i els convertim en coses. Johnson & Lakoff (2003) justifiquen aquest hàbit amb el fet que “ens entenem a nosaltres mateixos com a entitats

delimitades” (p. 176). Projectem la concepció d’entitats delimitades a la nostra realitat directa. Així, una muntanya és una “cosa” amb qualitats de “cosa” (alta-baixa, maca-lletja) i la memòria històrica, també (ex., “Digitalizar la historia para divulgarla también es un servicio público”⁵ (Donato & Pedreira, 2022)).

A més, estem davant o darrere —ex., “Pegasus: Quién está *detrás* del espionaje a Pedro Sánchez y Margarita Robles” (Onda Cero, 2022)—, dins o fora —ex., “Robles desata una guerra *dentro* del Gobierno para descargar al CNI de responsabilidad en el espionaje” (Águeda, Castro & Palomero, 2022)— a sobre o a sota —ex., “Familias por encima de los lazos de sangre” (Bort, 2022)— de les coses que percebem. Des del nostre cos, sempre tenim una posició respecte la realitat del nostre voltant.

Alhora, sempre apliquem les següents propietats a allò que percebem com a “cosa”: perceptuals —una muntanya té aspecte de muntanya (rocosa, normalment cònica, elevada...)—, funcionals —podem pujar-les—, motors —el nostre cos s’exercita mentre les puja—, finals —per a nosaltres, la muntanya té la finalitat del lleure o de l’esport—. És important fixar-se en què totes aquestes propietats tenen relació amb el nostre cos i en com interactua amb la realitat —són propietats interaccionals, no inherents de la muntanya (Johnson & Lakoff, 2003).

El nostre cos també condiciona les experiències que no metaforitzem com a coses però que sí metaforitzem amb altres conceptes —ex., la guerra. Segons Johnson & Lakoff (2003), funcionem a través d’estructures que reuneixen “les dimensions naturals de la nostra experiència directa” (p. 176). A continuació expliquem dites dimensions:

Participants: Hi ha una separació entre les accions realitzades i qui les fa, ja que ens percebem a nosaltres mateixos com a actors separats de les accions que fem (persona-acció) (Johnson & Lakoff, 2003).

Ex., “Las familias por gestación subrogada, tras el giro del Gobierno: «Incitan al odio, el daño a los niños ya es innegable»” (Calvo, 2022). Hi ha dos participants: les famílies que recorren a la gestació per substitució i el

⁵ La història és una “cosa” que es pot digitalitzar (com un llibre, per exemple) i divulgar.

Govern que volia il·legalitzar la gestació per substitució, però que finalment només prohibirà la publicitat de les agències d'intermediació.

Parts: El nostre cos té parts (braços, cames...) i projectem el concepte de parts a la realitat que ens envolta, sigui per “com la percebem, com hi interactuem o com la utilitzem” (Johnson & Lakoff, 2003: 82).

Ex.,

- Dues posicions enfrontades: famílies i govern.
- Atac: el govern ataca les famílies volent il·legalitzar la gestació per substitució (s'empren verbs com “fer mal”, “perseguir”, “assenyalar”, “criminalitzar” i “assetjar” (Calvo, 2022)).
- Defensa: les famílies es defensen al·legant que hi tenen dret (s'empren verbs com “lamentar”, “denunciar”, “clamar” i “criticar” (Calvo, 2022)).
- Reculació: el govern fa marxa enrere per la negativa del Ministeri de Justícia (s'empren adverbis com “finalment” (“El Gobierno no perseguirá *finalmente* a los españoles que recurran a la gestación subrogada” (Calvo, 2022)), cosa que les famílies reben amb “alleujament” (Calvo, 2022)).
- Maniobra i contraatac: el govern maniobra (“El Gobierno aprueba [...] el anteproyecto de ley del aborto a pesar de que *hasta última hora ha continuado negociando* algunos de los puntos incluidos en ella” (Montañés, 2022)) i emet un nou atac (“La ley del Aborto no perseguirá penalmente a los españoles que recurran a la maternidad subrogada en el extranjero *pero* sí prohibirá la publicidad de agencias de intermediación” (Calvo, 2022)).
- Victòria/derrota: continuació de l'enfrontament amb una victòria del govern (finalment aprova la Llei completa) o de les famílies (fins i tot la prohibició de publicitat de les agències d'intermediació és retirada). També pot donar-se una treva o un *culdesac*.

Etaques: Les nostres funcions motores (com caminar) comporten que estem en un punt inicial, comencem a moure'ns (inici), duem a terme la funció motora (mig) i ens aturem (final) (Johnson & Lakoff, 2003).

- Punt inicial: els dos participants o més tenen posicions enfrontades. Volen guanyar el bàndol contrari i estan convençuts que poden defensar la seva posició. Ex., El govern creu que s'ha d'il·legalitzar la gestació per substitució i les famílies creuen que el govern vol criminalitzar-les.
- Inici: un dels dos bàndols ataca l'altre. Ex., el govern proposa un avantprojecte de llei on il·legalitza la gestació per substitució.
- Mig: es produeix la defensa de l'altre bàndol, la maniobra, la reculació i el contraatac. Ex., les famílies es defensen dient que el govern les està criminalitzant sense motiu, el govern recula per la pressió de les famílies i la negativa del Ministeri de Justícia, emet un nou avantprojecte de llei on no s'il·legalitza la gestació per substitució, però ataca altre cop prohibint la publicitat de les agències intermediàries entre famílies i mares gestants.
- Final: un dels dos bàndols guanya, o bé s'arriba a un punt irresoluble (culdesac) o de treva. Ex., S'aprova la Llei que il·legalitza la gestació per substitució (victòria del govern) o bé es retira fins i tot la prohibició de publicitat de les agències d'intermediació és retirada (victòria de les famílies).

Seqüència lineal: dur a terme les nostres funcions motores comporta que pensem en termes d'inici i de final i, per tant, de linialitat (Johnson & Lakoff, 2003).

- Retirada després d'un atac. Ex., El govern no il·legalitza la gestació per substitució (retirada) davant la pressió de les famílies i la negativa del Ministeri de Justícia (atac).
- Defensa després d'un atac. Ex., Les famílies es defensen afirmant que les seves pràctiques són legals i que se les està criminalitzant injustament.
- Contraatac després d'atac. Ex., el Govern no il·legalitza la gestació per substitució però contraataca prohibint la publicitat de les agències intermediàries entre famílies i mares gestants.

Causa: la linialitat ens porta a establir connexions entre les etapes (A ens ha portat a B, per tant n'és la causa, A ha atacat a B, per tant és la causa de la seva defensa) (Johnson & Lakoff, 2003).

Ex., És interessant assenyalar que en els articles emprats qui ataca primer és el govern, mentre que les famílies es defensen. Aquesta narrativa situa les famílies com a víctimes, i més quan es dona veu a les seves afirmacions sobre ser criminalitzades pel govern injustament. També pot plantejar-se la pràctica de gestació per substitució com un atac als drets humans, del qual el govern vol protegir la ciutadania.

Propòsit: des que naixem sabem que podem satisfer les nostres necessitats i anhels duent a terme diverses accions (plorant, somrient, movent-nos). Ex., Cada bàndol vol vèncer, el govern vol il·legalitzar la gestació per substitució i les famílies no volen cap mesura legal que les perjudiqui sobre elles.

Així, quan estem en contacte amb una situació de la realitat que ens envolta l'acostumem a aprehendre segons aquestes dimensions. Dites dimensions ressalten qualitats de la realitat. Quan prenem el govern i les famílies com a participants, deixem fora el Ministeri de Justícia. Tanmateix, sota una altra narrativa que volgués beatificar o demonitzar el Ministeri de Justícia, dita institució seria un participant principal. Alhora, la manera en com organitzem les dimensions de la nostra experiència la faran assemblar-se a un prototip o un altre (el nostre exemple s'assimila a un enfrontament).

Conclusions

A la introducció d'aquest document establíem quatre objectius. El primer era “entendre si pensem a través de metàfores, i, en cas afirmatiu, conèixer la manera en què ho fem”. Arran de llegir Johnson & Lakoff (2003), entre d'altres, concloem que la metàfora és omnipresent al nostre pensament; de fet, és el nostre pensament. La metàfora no és expressiva, és cognitiva. Els conceptes abstractes —com el temps— són inimaginables si no és a través d'altres conceptes més físics —en el cas Occidental, els diners. Tal com fan Johnson & Lakoff (2003),

analitzar la llengua comporta veure que està plagada de metàfores. Així, entenem que, efectivament, sí que pensem a través de metàfores.

La manera en què ho fem la resol Nietzsche (2000), principalment, donada la seva proposta tropològica. La metàfora, la metonímia i la sinècdoque tenen un caràcter translatiu: connecten. Blumenberg (2003), per la seva part, defineix i acota la metàfora. La metàfora és absoluta —no pot reduir-se a un concepte ni a un nom, ja que és dual, producte d’una translació (ex., no podem posar nom a la metàfora “el temps és diners”. De fet, aquesta és la manera més terminològica en què podem anomenar-la i intentar sintetitzar-la)—, fantàstica —les relacions entre dos conceptes que deriven en metàfora no tenen per què existir, sinó que poden ser imaginades per l’ésser humà—, fundacional —hi ha metàfores que han superat el pas del temps i són la base de la cultura Occidental—, pragmàtica —una metàfora té la potestat d’orientar la conducta social— i provisional —no és definitiva, canvien amb el temps. Aconseguir introduir una nova metàfora o fer variar les actuals és la meta principal de la política i el periodisme, per tal d’establir una narrativa hegemònica que respongui als interessos del grup que la imposa (Johnson & Lakoff, 2003).

Tanmateix, introduir una nova metàfora comporta establir una nova relació entre dos dominis que abans no estaven relacionats. En altres paraules, requereix crear una nova analogia. En això se centrava el segon objectiu d’aquest TFG, en “entendre com neix la metàfora a partir de l’analogia”. El primer que cal assenyalar és que la metàfora no és l’únic aspecte lingüístic —i cognitiu— que sorgeix de l’analogia, sinó que les oposicions, les causalitats o les comparacions també en neixen. El pensament analògic és un tret diferencial de l’ésser humà, ja que establim relacions entre conceptes que aparentment no estan connectats (Luciano & Ruiz, 2012; Hatum & Isola, 2022). El so “ordinador” i un ordinador no tenen res a veure, com tampoc els diners i el temps.

Així, una metàfora és analògica en tant que s’estableix una relació entre dos dominis, normalment un de més abstracte i un de més terrenal. Concloem que aquesta és precisament la resposta a la nostra pregunta inicial: “Si bé hi ha altres elements que neixen de l’analogia —ex., la comparació—, què fa que la metàfora vertebrï la nostra cognició i siguem gairebé incapaços de pensar en conceptes que no sorgeixin d’una transposició?” Doncs justament la incapacitat del cervell humà d’accedir a la realitat a través d’una intuïció directa (Blumenberg, 2003; Nietzsche, 2000). La metàfora permet imaginar conceptes que d’altra

forma són massa volàtils per ser imaginats. Si bé la comparació ens ajuda a qualificar la realitat⁶, la metàfora ens permet concebre-la.

Arribats a aquest punt, té sentit tractar el tercer objectiu: “entendre la distinció que fan els autors entre la realitat objectiva i la subjectiva, així com la seva lectura de la ciència i de la capacitat —o incapacitat— de l'ésser humà d'aproximar-se a allò que l'envolta”. Hi ha un aspecte comú en els tres autors coberts en aquest TFG: tots mostren una certa reticència envers l'objectivisme. No és sorprenent que tres acadèmics que estudien la transposició de significats a la qual recorre la ment humana per copsar el seu entorn expressin dubtes envers l'objectivisme absolut. Nietzsche (2000) és el més radical en aquest aspecte, ja que estableix que la primera percepció de l'home ja és en si metafòrica —al veure un objecte rebem un impuls nerviós que ens genera una sensació i que convertim en una imatge.

Consegüentment, renuncia a la teoria del coneixement entesa des del punt de vista de la representació; els conceptes no poden aproximar-se a la realitat, perquè no tenim accés a ella. És per això que l'alemany va fer “que trontollés el fonament lògico-gramatical del semanticisme, al passar per alt la referencialitat” (Flórez, 2004: 12). El llenguatge no remet a una altra cosa que al mateix llenguatge. Res “és”, tot ens remet a experiències pròpies d'allò que *percebem* que és. És el que Nietzsche (2000) anomena “ciència estètica” i el que Johnson & Lakoff (2003) bategen com a “racionalitat imaginativa”. La clau per tal que puguin existir sense que en siguem conscients és l'oblit, en tant que fetitixem paraules com a realitats (la paraula “taula” és una taula) a l'oblidar el seu origen metafòric.

Com a resultat, tenim com a meta trobar la veritat, perquè creiem que existeix i que és trobable. Ontologitzar la veritat com a cosa i concebre-la com a amagada és quelcom metafòric. És més, la metàfora de la veritat és fundacional i fonamental per a la societat Occidental. Sovint relacionada amb la llum, Déu abans ens il·luminava amb la veritat; ara nosaltres il·luminem la veritat. Blumenberg (2003) ens ajuda a complir el nostre quart objectiu: “veure quines són les metàfores fundacionals fonamentals de la societat Occidental, així com saber de quina manera han evolucionat al llarg del temps”.

L'autor reconeix diverses metàfores fundacionals, com ara la llum com a veritat, la nuesa com a veritat —la nuesa és sinceritat—, l'Univers inacabat —hi ha milers d'incògnites

⁶ Cal pensar si fins i tot un adjectiu que no està en una estructura comparativa —ex., diem “petit” en comptes de “més petit que”— no és també una comparació, donat que qualifiquem alguna cosa de petita perquè la comparem amb un ideal mental que tenim de petit, o en com acostuma a ser aquell objecte en la seva mida habitual.

per descobrir i d'invençions per dur a terme— o el model geocèntric com a indicador de la rellevància de l'home —l'home és important perquè habita el centre de l'Univers. Prestem especial atenció a aquesta última, ja que és l'únic cas en què Blumenberg (2003) reconeix que un concepte —el model geocèntric— dona lloc a una metàfora —el paper de la humanitat a l'Univers— i no a la inversa —el concepte de veritat és metaforitzat pel concepte de llum.

Alhora, hi ha dues lliçons a rebre de les metàfores fundacionals. La primera és que són canviants, de manera que són pragmàtiques, en tant que orienten les reaccions de les societats que les reben. Paral·lelament, són selectives: fan prominents certs aspectes de la realitat i en rebaixen altres.

Per acabar aquest TFG —i tornant a la primera persona— vull emprar una metàfora per fer això mateix, emmarcar la meua experiència amb unes qualitats i no unes altres. Diria que el procés de redacció d'aquest document ha sigut com estar en un perímetre delimitat d'un bosc i donar-hi voltes. No és la metàfora més convencional, però és la que trobo més adient. Sento que tot just he començat a explorar el camp de les metàfores, i que n'he investigat una àrea molt concreta.

Tanmateix, estic satisfeta amb el resultat, perquè trobo que m'ha donat una porta d'entrada al món de les metàfores, i, sobretot, que m'ha permès pensar. Per a mi, ha sigut molt important tenir un “diari tefegià” on escriure coses que se'm passaven pel cap mentre duia a terme el treball, cosa que em permetia arribar a dubtes, valoracions o idees que, millors o pitjors, no sabia que tenia dins. També ha sigut essencial parlar amb la meua família. La meua mare, per exemple, un dia va dir-me: “Es muy difícil que las palabras, por sí solas, te entren en la mente; a mí la gente a veces me define cosas y hasta que no las asocio con un concepto que ya tengo dentro de mi cabeza no las entiendo”. M'ha agradat molt veure el trasllat de les idees teòriques —en aquest cas, el pensament analògic— a converses del dia dia.

Això també ha succeït amb la recerca d'exemples periodístics, la qual no sempre ha sigut fàcil. Tot i així, el cert és que el periodisme empra les metàfores de forma sistemàtica, i predisposa molt les reaccions socials envers certes problemàtiques —tals com una crisi— amb implicacions de dites metàfores —si tractem la crisi com una malaltia, comporta un tractament, com ara un rescat.

De cara al futur, espero llegir més sobre certs aspectes d'aquest treball —com ara la Teoria dels Marcs Relacionals o la comparació—, així com altres autors —com ara Ricoeur, Lausberg o Lemang. Crec que això em permetrà desenvolupar idees amb més profunditat, atès

que a vegades m'he sentit limitada per manca de temps, extensió i, sobretot, coneixement. Tanmateix, valoro molt positivament l'aprenentatge extret d'aquest TFG, i celebro haver-lo fet.

Bibliografia

Aduriz, I. (2019, 24 d'abril). Los debates fuerzan a Casado a cambiar de estrategia ante Ciudadanos: del “no somos adversarios” al contraataque. *elDiario.es*. https://www.eldiario.es/politica/minuto-politico-candidatos-oportunidad-atresmedia_6_1583644_1015448.html

Águeda, P., Castro, I., Palomera, E. (2022, 4 de maig). Robles desata una guerra dentro del Gobierno para descargar al CNI de responsabilidad en el espionaje. *diario.es*. https://www.eldiario.es/politica/robles-desata-guerra-gobierno-descargar-cni-responsabilidad-espionaje_1_8966282.html

Albarrán, N. (2022, 15 d'abril). Swiatek, imparable: iguala una racha de Serena Williams. *Diario AS*. https://as.com/tenis/2022/05/14/masters_1000/1652523644_046691.html

Alberto, P. (2021, 21 de desembre). La luz bate récords en España y Europa por el alza en el precio del gas. *Cinco Días*. https://cincodias.elpais.com/cincodias/2021/12/21/economia/1640089214_708288.html

Andrés, M. (2022, 10 de maig). El plan de Iryna Yarmolenko para que Bucha resurja de sus cenizas. *La Vanguardia*. <https://www.lavanguardia.com/internacional/20220511/8256014/mision-reconstruir-bucha.html>

Ansende, M. (2021, 22 de juliol). La inteligencia artificial revela la forma de los ladrillos básicos de la vida y abre una nueva era en la ciencia. *El País*. <https://elpais.com/ciencia/2021-07-22/la-forma-de-los-ladrillos-basicos-de-la-vida-abre-una-nueva-era-en-la-ciencia.html#?rel=mas>

Ara. (2022, 25 d'abril). El BBVA eleva la seva oferta per adquirir el banc turc Garanti. *Ara*. https://www.ara.cat/economia/bbva-eleva-seva-oferta-adquirir-banc-turc-garanti_25_4350388.html

Arrese, A. (2015). Euro crisis metaphors in the Spanish press. *Communication & Society*, 28(2), 19-38. <https://revistas.unav.edu/index.php/communication-and-society/article/view/35963/30490>

Baran, M. (1999). El *pulso ondulante* de la metaforización en terminologías de la lengua española. *Moenia*, 5, 247-255. https://minerva.usc.es/xmlui/bitstream/handle/10347/5881/pg_249-258_moenia5.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Barrena, X., & Rodríguez, M. A. (2022, 10 de maig). El cese de la directora del CNI no hace mella en ERC que sigue señalando a Margarita Robles. *El Periódico*. <https://www.elperiodico.com/es/politica/20220510/erc-acepta-cese-esteban-reitera-cabeza-margarita-robles-13635240>

Bennett, J. T. (2018, 7 de juny). Trump Taunts Flake by Mocking His Name. *Roll Call*. <https://rollcall.com/2018/06/07/trump-taunts-flake-by-mocking-his-name/>

Blumenberg, H. (2003). *Paradigmas para una metaforología*. Madrid: Trotta.

Bort, J.M. (2022, 15 de maig). Familias por encima de los lazos de sangre. *Levante*. <https://www.levante-emv.com/comunitat-valenciana/2022/05/15/familias-lazos-sangre-66107888.html>

Cadena SER. (2012, 11 de setembre). El independentismo catalán exhibe su fuerza en una masiva manifestación en Barcelona. *Cadena SER*. https://cadenaser.com/emisora/2012/09/11/radio_barcelona/1347321027_850215.html

Cadena SER. (2022, 7 d'abril). Sánchez y Mohamed VI pactan una cumbre de alto nivel antes de final de año y anuncian la reapertura "ordenada" de las fronteras. *Cadena SER*. <https://cadenaser.com/2022/04/07/pedro-sanchez-visita-rabat-tras-el-rechazo-del-congreso-a-su-postura-sobre-el-sahara/>

Calvo, E. (2022, 18 de maig). Las familias por gestación subrogada, tras el giro del Gobierno: «Incitan al odio, el daño a los niños ya es innegable». *ABC*. https://www.abc.es/sociedad/abci-familias-gestacion-subrogada-tras-giro-gobierno-incitan-odio-dano-ninos-innegable-202205172004_noticia.html

Carpio, J.A. (2019, 23 d'abril). El debate a cuatro se convierte en un dos contra uno por Cataluña, los indultos y la corrupción. *RTVE*. <https://www.rtve.es/noticias/20190423/debate-electoral-debate-cuatro-se-convierte-dos-contra-uno/1926948.shtml>

Ciancio, A. (2022, 4 de gener). ¿Constituye el cambio climático una amenaza para la paz mundial? *El País*. <https://elpais.com/planeta-futuro/red-de-expertos/2022-01-04/constituye-el-cambio-climatico-una-amenaza-para-la-paz-mundial.html>

Colás, X. (2022, 11 d'abril). Rusia amenaza con poner armas nucleares en el Báltico si Finlandia y Suecia entran en la OTAN. *El Mundo*. <https://www.elmundo.es/internacional/2022/04/14/6257e5f3e4d4d8c97e8b458d.html>

Cuvaradic, D. (2005). LA METÁFORA EN EL DISCURSO POLÍTICO. *Revista Reflexiones* 83(2), 61-72. <https://revistas.ucr.ac.cr/index.php/reflexiones/article/view/11403>

Danesi, M. (2009). Thinking is seeing: Visual metaphors and the nature of abstract thought. *Semiotica*, 80-3/4, 221-237. <https://www.degruyter.com/document/doi/10.1515/semi.1990.80.3-4.221/html>

Desmond, S. (30 de gener, 2016). 'Sheer nepotism': Brooklyn Beckham Burberry shoot angers photographers. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2016/jan/30/sheer-nepotism-brooklyn-beckham-burberry-shoot-angers-photographers>

Diario de Cádiz. (31 de maig, 2022). Fali: "Con otro vestuario el Cádiz estaría descendido". *Diario de Cádiz*. https://www.diariodecadiz.es/cadizcf/Fali-vestuario-Cadiz-CF-descendido_0_1688531850.html

Diario de Sevilla. (2021, 15 d'abril). Pablo Iglesias acusa a la Policía de actuar distinto con la izquierda que con "los nazis". *Diario de Sevilla*. https://www.diariodesevilla.es/espana/Iglesias-Policia-actuar-distinto-izquierda_0_1565244717.html

Donato, G. & Pedreira, G. (17 de maig, 2022). Digitalizar la historia para divulgarla también es un servicio público. *La Vanguardia*. https://www.observatorio-empresas.vodafone.es/articulos/administraciones-publicas/digitalizacion-archivo-villa-madrid-donato-pedreira/?did=OVE:dt-20220517:cp-vdf_brand_empresas:cn-Display:kw-:cc-:cl-no_cliente:sp-LaVanguardia:cr-:gk-:st-:ta-:md-:ds-:pr-OVE:wn-brand:pl-OVE_LaVanguardia_Editorial

Durán, L. (2010). Metáfora y mundo de la vida en Hans Blumenberg. *Revista de Filosofía*, 35(2),105-127. <https://revistas.ucm.es/index.php/RESF/article/download/RESF1010220105A/8843/0>

El Periódico. (29 de maig, 2017). El Govern ve en "vía muerta" negociar con Rajoy e inicia los pasos a un referéndum. *El Periódico*. <https://www.elperiodico.com/es/politica/20170529/govern-ve-via-muerta-negociar-6070152>

Espinosa, J. (2022, 3 de maig). Mariupol, antes y después de la guerra: un catálogo del horror. *El Mundo*. <https://www.elmundo.es/internacional/2022/05/02/626fbce4e4d4d8bb1c8b45d0.html>

Europa Press. (30 de desembre, 2021). La predicción de la estructura de las proteínas mediante IA, avance científico de 2021 según 'Science'. *Europa Press*. <https://www.europapress.es/ciencia/noticia-prediccion-estructura-proteinas-ia-avance-cientifico-2021-science-20211230190352.html>

Europa Press. (10 de maig, 2022). Baleares creó 401 empresas en abril, un 23,4% más que hace un año, siendo el mayor crecimiento del país. *Europa Press*. <https://www.europapress.es/illes-balears/noticia-baleares-creo-401-empresas-abril-234-mas-hace-ano-siendo-mayor-crecimiento-pais-20220510132120.html>

Europa Press. (10 de maig, 2022). Finlandia y Suecia buscan presentar su solicitud de adhesión a la OTAN la próxima semana. *20 minutos*. <https://www.20minutos.es/noticia/4998167/0/finlandia-suecia-otan-proxima-semana-adhesion-guerra-ucrania/>

Fernández, J. L. (s.d., 2022). Dominio de una función. *Fisicalab*. <https://www.fisicalab.com/apartado/dominio-funcion>

Flórez, M. (2004). Retórica, metáfora y concepto en Nietzsche. *Estudios Nietzsche*, 4, 51-67. <https://revistas.uma.es/index.php/estnie/article/view/9139>

Fournié, S. (1993). LAS EXPRESIONES FIJAS EN UNA ESTÉTICA DE LA REPETICIÓN: AMADO MONSTRUO DE JAVIER TOMELO. *Paremia*, 2, 145-150. https://cvc.cervantes.es/LENGUA/paremia/pdf/002/019_fournie.pdf

Gaceta Médica. (2022, 21 de febrero). Investigadores del Vall d'Hebron descubren que un fármaco frena la metástasis en cáncer de mama. *Gaceta Médica*. <https://gacetamedica.com/investigacion/investigadores-del-vall-dhebron-descubren-que-un-farmaco-frena-la-metastasis-en-cancer-de-mama/>

García, J. D. (2011). Manual de Semiótica; Semiótica Narrativa con aplicaciones de análisis en comunicaciones. *Universidad de Lima*. http://repositorio-anterior.ulima.edu.pe/bitstream/handle/ulima/3775/Garcia_Contto_Jose.pdf?sequence=1&isAllowed=y

García, L. (2022, 15 de maig). El consenso sobre el catalán en la escuela sucumbe a la pugna independentista. *La Vanguardia*. <https://www.lavanguardia.com/politica/20220515/8267385/catalan-25-escuela-castellano-politica-cataluna.html>

Ghosh, P. (2022, 8 d'abril). El extraordinario descubrimiento que podría revolucionar la física y nuestra comprensión del universo. *BBC News*. <https://www.bbc.com/mundo/noticias-61033989>

Grau del Cerro, X. (2021, 4 de març). La indústria no aconsegueix trencar el sostre de vidre. *Ara*. https://www.ara.cat/economia/industria-no-aconsegueix-trencar-sostre-vidre_1_3889507.html

Guillén, J. (2021, 11 d'agost). Certero diagnóstico del Banco de España sobre el coste de la luz. *El Mundo*. <https://www.elmundo.es/opinion/editorial/2021/08/11/61129d30e4d4d8af678b459b.html>

Hatum, A. & Isola, J. N. (2022, 7 de maig). El camino a la cima. Los aprendizajes de los líderes en el desarrollo profesional. *La Nación*. <https://www.lanacion.com.ar/economia/negocios/el-camino-a-la-cima-los-aprendizajes-de-los-lideres-en-el-desarrollo-profesional-nid07052022/>

Ibar, L. (2021, 14 d'abril). La inflació puja fins a l'1,3% al març empesa pel preu de l'electricitat i els carburants. *Ara*. https://www.ara.cat/economia/inflacio-puja-marc-1-3-energia-carburants-electricitat-ipc_1_3947384.html

Infobae. (2022, 2 de maig). La economía de China muestra indicios de estancamiento y amenaza con frenar el crecimiento mundial. *Infobae*. <https://www.infobae.com/america/mundo/2022/05/03/la-economia-de-china-muestra-indicios-de-estancamiento-y-amenaza-con-frenar-el-crecimiento-mundial/>

Infobae. (2022, 9 de maig). Juan Zabaleta pidió superar la interna en el Frente de Todos: “De mí no esperen tirar piedras”. *Infobae*. <https://www.infobae.com/politica/2022/05/09/juan-zabaleta-pidio-superar-la-interna-en-el-frente-de-todos-de-mi-no-esperen-tirar-piedras/>

Johnson, M. & Lakoff, G. (2003). *Metaphors we live by*. University of Chicago Press.

La Izquierda Diario. (2022, 10 de maig). Viedma: voces desde abajo en el paro docente. *La Izquierda Diario*. <https://www.laizquierdadiario.com/Viedma-voces-desde-abajo-en-el-paro-docente>

La Vanguardia. (2022, 10 de maig). La Trobada empresarial del Pirineo pondrá el foco en la innovación y la sostenibilidad. *La Vanguardia*. <https://www.lavanguardia.com/economia/>

20220510/8254386/trobada-empresarial-pirineo-pondra-foco-innovacion-sostenibilidad-brl.html

Llamas, C. (2010). INTERPRETACIÓN DEL DISCURSO AJENO: LA ANÁFORA CONCEPTUAL METAFÓRICA EN LA NOTICIA PERIODÍSTICA. *Revista de Investigación Lingüística*, 13, 107-126. <https://revistas.um.es/ril/article/view/114151/108101>

Luciano, C. & Ruiz, F. (2012). Relacionar relaciones como modelo analítico-funcional de la analogía y la metáfora. *Acta Comportamentalia: Revista Latina de Análisis de Comportamiento* 20 (), 5-31. <https://www.redalyc.org/articulo.oa?id=274525194014>

Martínez, A. (2022, 9 de maig). El pueblo español con el tercer mejor restaurante del mundo. *La Razón*. <https://www.larazon.es/sociedad/20220509/ugro2de6ofhktihsfax7tj7pbi.html>

Mercader, C. (2022, 3 de maig). Puigdemont deja la presidencia de Junts y abre el pulso por el control de la formación. *20 minutos*. <https://www.20minutos.es/noticia/4994081/0/puigdemont-dejara-la-presidencia-de-jxcat-en-el-congreso-de-junio/>

Monforte, M. (2021, 12 de març). Cs vive su peor fractura interna tras un seísmo político murciano que se le ha vuelto en contra. *Público*. <https://www.publico.es/politica/cs-vive-peor-fractura-interna-seismo-politico-murciano-le-vuelto>.

Montañés, E. (2022, 17 de maig). Justicia rechaza perseguir a las parejas que acudan a gestación subrogada: así queda la futura ley del Aborto. *ABC*. https://www.abc.es/sociedad/abci-justicia-opone-perseguir-gestantes-subrogacion-queda-proyecto-ley-aborto-202205171129_noticia.html

Morillo, I. (2022, 19 d'abril). Pedro Sánchez entierra a Podemos y se lanza a atacar el pacto del PP con Vox. *El Confidencial*. https://www.elconfidencial.com/espana/2022-04-19/sanchez-entierra-podemos-ataca-pacto-pp-vox_3410494/

Mouzo, J. (2022, 6 d'abril). Es medicina, no ciencia ficción: los avances médicos que vienen. *El País*. <https://elpais.com/eps/2022-04-06/es-medicina-no-ciencia-ficcion.html>

National Geographic. (2021, 30 de desembre). Estos son los avances científicos más importantes de 2021 según la revista 'Science'. *National Geographic*. https://www.nationalgeographic.com.es/ciencia/estos-son-avances-cientificos-mas-importantes-2021-segun-revista-science_17662

Nietzsche, F. (2000). *Escritos sobre retórica*. Madrid: Trotta.

Nietzsche, F. (1873). Sobre verdad y mentira en sentido extramoral. *Repositorio Universidad Autónoma de Madrid*. https://repositorio.uam.es/bitstream/handle/10486/325/22029_Verdad%20y%20mentira%20en%20sentido%20extramoral.pdf?sequence=1

Lissardy, G. (2022, 6 de maig). “Los que apoyan la postura antiimperialista pasan por alto que Rusia es un imperio mucho más cruel que EE.UU., al menos para los europeos del este”. *BBC News*. <https://www.bbc.com/mundo/noticias-internacional-61342875>

Onda Cero. (2022, 3 de maig). Pegasus: Quién está detrás del espionaje a Pedro Sánchez y Margarita Robles. *Onda Cero*. https://www.ondacero.es/noticias/espana/pegasus-quien-esta-detras-espionaje-pedro-sanchez-margarita-robles_202205036270e815eb0a930001506933.html

Oller, S. (2021, 16 d'agost). L'alt preu de l'habitatge expulsa els joves de la Cerdanya. *La Vanguardia*. <https://www.lavanguardia.com/encatala/20210816/7664368/l-alt-preu-l-habitatge-expulsaels-joves-cerdanya.html>

Ortega, A. (2022, 9 de maig). ¿Dónde está el límite de Alcaraz? "Su techo es ser el mejor del mundo y marcar una época". *El Confidencial*. https://www.elconfidencial.com/deportes/tenis/2022-05-09/carlos-alcaraz-zverev-open-madrid-tenis-final_3421176/

Pérez, S. (2021, 19 de desembre). El medicamento revolucionario que puede salvar de un trasplante de pulmón. *elDiario.es*. https://www.eldiario.es/sociedad/medicamento-revolucionario-salvar-trasplante-pulmon_1_8482978.html

Pogge, R. (2005, s.d.). A Brief Note on Religious Objections to Copernicus. *Astronomy 161*. <https://www.astronomy.ohio-state.edu/pogge.1/Ast161/Unit3/response.html>

Quevedo, R. & Suárez-Romero, M. (2017). Del retrato de la Dama de Hierro a la fotografía de Mutti Angela: la representación icónica de la canciller alemana Angela Merkel. *Estudios del mensaje periodístico*, 23(1), 535-551. <https://idus.us.es/bitstream/handle/11441/94707/document%281%29.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Rabanaque, L. (2022, 8 de maig). Cuatro directivas comparten sus claves para lograr el éxito profesional. *El Periódico de Aragón*. <https://www.elperiodicodearagon.com/aragon/2022/05/08/cuatro-directivas-comparten-claves-lograr-65788804.html>

Revista del Vallès. (2022, 8 de maig). Vallromanes, l'Ametlla y Vilanova las poblaciones con mayor renta familiar del Vallès Oriental. *Revista del Vallès*. <https://revistadelvalles.es/2022/05/08/vallromanes-lametlla-y-vilanova-las-poblaciones-con-mayor-renta-familiar-del-valles-oriental/>

Robinson, A. (2022, 10 de maig). “EE.UU. amplió la OTAN para evitar un nuevo orden mundial”. *La Vanguardia*. <https://www.lavanguardia.com/internacional/20220510/8254394/ee-uu-amplio-otan-evitar-nuevo-orden-mundial.html>

Ruiz, L. (2000). LAS METÁFORAS DE UN DÍA EN LOS MEDIOS DE COMUNICACIÓN ESPAÑOLES. *Estudios de Lingüística Universidad de Alicante*, 14, 199-215. <https://core.ac.uk/download/pdf/16359837.pdf>

Sánchez, M. (2022, 11 d’abril) ¿Quién es José Elías, el último invitado en Lo de Évole? *El Mundo*. <https://www.elmundo.es/television/2022/04/11/6253e49921efa0dd5e8b45ac.html>

Sanhermelando, J. (2022, 30 d’abril). España crece más lento que la Unión Europea y es líder en paro, déficit, inflación y deuda. *El Español*. https://www.lespanol.com/invertia/economia/macroeconomia/20220430/espana-crece-lento-union-europea-deficit-inflacion/668683460_0.html

Schwarcz, J. (2017, 20 de març). “Thatcher, Thatcher, Milk Snatcher”. *McGill*. <https://www.mcgill.ca/oss/article/food-history/thatcher-thatcher-milk-snatcher>

Sedley, D. (1991). Is Aristotle's teleology anthropocentric? *Phronesis*, 36(2), 179–196. https://brill.com/view/journals/phro/36/2/article-p179_4.xml?language=en&Tab%20Menu=abstract

Shane, L. (2019, 3 de març). Trump claims he coined the nickname ‘Mad Dog’ Mattis. *Military Times*. <https://www.militarytimes.com/news/pentagon-congress/2019/03/03/trump-claims-he-coined-the-nickname-mad-dog-mattis/>

Singham, M. (2007). The Copernican Myths. *Physics Today*, 48-52. https://joelvelasco.net/teaching/3330/singham07-copernican_myths.pdf

Slisco, A. (2021, 12 d'octubre). Donald Trump Blasts 'Broken Old Crow' Mitch McConnell Over Debt Ceiling. *Newsweek*. <https://www.newsweek.com/donald-trump-blasts-broken-old-crow-mitch-mcconnell-over-debt-ceiling-1658464>

Teruel, E. (1997). *Retòrica, informació i metàfora*. Barcelona: Aldea Global.

Veiga, G. (2022, 10 de maig). De la retòrica de Trump a la ofensiva de Biden contra Cuba. *Público*. <https://www.publico.es/internacional/retorica-trump-ofensiva-biden-cuba.html>

20 minutos. (2022, 28 de maig). Acaba el juicio entre Johnny Depp y Amber Heard: estos son los posibles desenlaces. *20 minutos*. <https://www.20minutos.es/noticia/5006918/0/acaba-juicio-johnny-depp-amber-heard-posibles-desenlaces/>

verTele. (2022, 9 de maig). 'Drag Race España' y su momento de tensión sobre la falta de versatilidad: “Me parece bastante ruin”. *verTele*. https://vertele.eldiario.es/noticias/drag-race-espana-momento-tension-falta-versatilidad-parece-ruin_1_8977126.html

Villar, C. (2022, 29 d'abril). La nº1 del MIR 2022 elige el Virgen de las Nieves para hacer Dermatología. *Redacción médica*. <https://www.redaccionmedica.com/secciones/formacion/la-n-1-del-mir-2022-elige-el-virgen-de-las-nieves-para-hacer-dermatologia-3482>

Zeballos-Roig, J. (2019, setembre 13). Trump called his vice president 'Mike Pounce' and the internet blew up with memes. *INSIDER*. <https://www.businessinsider.com/trump-vice-president-pence-mike-pounce-internet-memes-2019-9>

Treball de Fi de Grau/ Fitxa de tutories

TUTOR/A: *Albert Cuñón*

ALUMNE/ *Inés Esteban*

A:

TÍTOL TFG: *Estudi de la metàfora des d'una perspectiva Blumenberg*

Primera Tutoria

Data	Firma Tutor/a	Firma Alumne/a
	<i>[Signature]</i>	<i>Inés</i>

Segona Tutoria

Data	Firma Tutor/a	Firma Alumne/a
	<i>[Signature]</i>	<i>Inés</i>

Tercera Tutoria

Data	Firma Tutor/a	Firma Alumne/a
	<i>[Signature]</i>	<i>Inés</i>

Quarta Tutoria i vistiplau final del seguiment de l'alumne per part del professor

Data	Firma Tutor/a	Firma Alumne/a
	<i>[Signature]</i>	<i>Inés</i>